

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

UNA PERSPECTIVA DOCENT SOBRE LA DIVERSITAT DE GÈNERE DE L'ALUMNAT A EDUCACIÓ FÍSICA EN UN CENTRE D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER

Rovira i Boadas, Núria

Tutora: Martin Horcajo, Montse

Màster en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat,
Formació Professional i Ensenyaments d'Idiomes - Especialitat d'Educació Física

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

Juny, 2023

AGRAÏMENTS

M'agradaria fer un agraïment a l'Institut de Vilablareix per haver-me obert les portes i haver-me facilitat qualsevol cosa que he necessitat per desenvolupar les meves pràctiques de docent d'EF i per elaborar la part pràctica del TFM. En especial dono les gràcies al meu mentor i a les altres docents d'EF del centre per mostrar-se sempre obertes a compartir reflexions i experiències i per mostrar tant d'interès amb la temàtica tractada i ganes de millorar i evolucionar com a docents i com a persones.

Faig un agraïment a la meva tutora de la UVic per donar-me suport, autonomia i confiança quan ho he necessitat, i per acompanyar-me en aquest complex procés d'elaboració de la meva primera petita investigació educativa.

Gràcies també a la Júlia i la Clara per haver-me fet suport i donar-me consell i opinió crítica i constructiva sobre el treball i per animar-me a continuar endavant.

Moltes gràcies,

Núria Rovira i Boadas

ACLARIMENT

Per la redacció d'aquest treball he intentat utilitzar una comunicació inclusiva, ja que es considera que és aquella forma d'ús del text i de la imatge que busca que tots els grups humans se sentin igualment representats i que aquesta representació sigui digna (L'Apòstrof, 2021). Seguint la línia de l'Apòstrof (2021), cooperativa de comunicació social: "la llengua no sols reproduceix la societat patriarcal que la fa, sinó que també la produeix. Expressant-nos d'una manera més igualitària, contribuirem a fer també més igualitària la societat." (p.8). Per aquesta raó no faré ús del masculí genèric, ja que invisibilitza les dones en el discurs i afavoreix el pensament androcèntric, en alguns casos el substituiré pel femení genèric. Ara bé, tampoc faré servir únicament el femení, perquè també invisibilitza totes les persones que no s'identifiquen dins el sistema binari de la llengua; així que faré servir la forma de la *i* com a terminació entesa neutra, incloent en ella qui s'identifiqui amb la terminació masculina, la femenina o cap de les dues (Olid, 2018).

Resum

Aquesta recerca té com a objectiu principal analitzar les perspectives del professorat d'educació física envers la diversitat de gènere de l'alumnat a les seves aules, treballant i interaccionant amb aquest alumnat, en un centre de secundària. Es busca desafiar la normativitat sobre les concepcions del gènere i imaginar un sistema no binari que disminueixi les violències i discriminacions cap a l'alumnat queer per transformar l'escola en un entorn d'acompanyament a l'adolescent més segur, amable i lliure. Mitjançant una metodologia qualitativa de recollida i anàlisi de les dades, s'han observat i sentit les veus i les accions de l'alumnat i el professorat en el context de l'EF on la diversitat de gènere s'ha manifestat o s'ha hagut de gestionar, per detectar els punts conflictius i reflexionar sobre possibles solucions, fomentant la inclusió. Com a resultats principals es destaquen les següents mesures per avançar cap al canvi social de l'escola: escoltar les veus de l'alumnat queer, augmentar la formació docent i per a l'alumnat i coordinar tota la comunitat educativa per seguir una mateixa línia educativa des de la infància.

Paraules clau: gènere, identitat, normativitat, inclusió i educació física.

Abstract

This research aims to analyse the perspectives of physical education teachers on the gender diversity of students in their classrooms, working and interacting with these students in a secondary education school. It seeks to challenge the normativeness of gender conceptions and to imagine a non-binary system that reduces violence and discrimination towards queer students to transform the school into a more secure, kinder and freer environment for accompanying teenagers in their development. Through a qualitative methodology of data collection and analysis, the voices and actions of students and teachers have been observed and listened to in the contexts of PE where gender diversity has manifested or had to be managed, to detect conflictive points and reflect on possible solutions, looking for inclusion. The following measures to advance the social change of the school are considered as the results of the research: hearing the voices of queer students and putting them in the center, increasing teachers training about gender diversity as well as for the students, and coordinating the entire educational community to follow the same educational goals of inclusion from childhood.

Key words: gender, identity, normativity, inclusion and physical education.

Índex

1 Introducció.....	5
1.1 Objectius.....	7
1.2 Context de la recerca.....	8
2 Metodologia.....	10
2.1 Metodologia qualitativa.....	10
2.2 Les notes de camp.....	12
2.3 El grup de discussió.....	13
2.4 Les entrevistes semiestructurades.....	14
2.5 Consideracions ètiques.....	14
3 Marc conceptual.....	16
3.1 Diversitat de gèneres.....	16
3.2 Identitats de gènere a l'adolescència.....	18
3.3 Viure el cos a educació física.....	22
3.4 Inclusió i diversitat.....	26
4 Anàlisi i discussió dels resultats.....	28
4.1 Sobre la identitat.....	28
4.2 Sobre la diversitat de gèneres en l'alumnat.....	29
4.3 Sobre l'educació física.....	30
4.4 Sobre el paper del professorat d'educació física.....	32
4.5 Sobre les línies de futur.....	34
5 Conclusions.....	36
6 Bibliografia.....	38
7 Annexes.....	41
7.1 Consentiment informat passat a lis participants.....	41
7.2 Exemple de les notes de camp recollides.....	44
7.3 Guia de preguntes de les entrevistes semiestructurades i el grup de discussió.....	46

1 Introducció

La motivació per iniciar aquest treball parteix d'una barreja de vivències, inquietuds i necessitats personals d'investigar sobre els processos de formació de la identitat de gènere i l'expressió del gènere, com a persona queer i com a futura docent d'educació física, trobo de gran importància cuidar, transmetre i abordar de la millor manera possible aquesta temàtica per tal de poder acompanyar millor als adolescents en el seu desenvolupament com a persones actives en la societat. En els pròxims anys em trobaré davant de diferents grups d'adolescents als quals voldré generar-lis no tan sols aprenentatges sobre l'activitat i l'exercici físic, sinó també fomentar els valors positius que es desprenen dels esports i la necessitat de fer dels centres espais segurs de llibertat i desenvolupament personal.

Crear una escola segura suposa tractar de no només reduir les agressions i la discriminació, sinó produir activament un clima escolar positiu i de confiança, on l'alumnat es pugui desenvolupar, assolir els seus objectius curriculars i establir vincles importants amb iguals i amb el professorat (Platero, 2014). Sánchez (2019), defineix els centres educatius com espais de socialització i interiorització de normes amb un caràcter polític i ideològic, on es perpetua l'organització social de fora l'escola, és a dir de la societat en general, i es construeix la normalitat.

A més a més, l'aula d'educació física és, potser, l'espai on el gènere, els cossos i les inseguretats físiques i personals són més visibles i tangibles i on es creen multitud d'interaccions entre iguals i entre estudiant i docent que generen dinàmiques i relacions de poder. Per tant, considero essencial tractar, visibilitzar i generar debat entre alumnes sobre aquests temes per tal de poder aportar-lis aprenentatges de no-discriminació, valors i respecte; així com incloure pràctiques i maneres de fer que no deixin a cap estudiant fora del grup i de les activitats, ni físicament, ni psicològicament ni emocionalment.

Així doncs, aquest treball parteix de la necessitat de no seguir transmetent a les aules valors hegemònics d'expressió de gènere normativa i binària, ni reproduir normes relatives als cossos, les identitats, les capacitats, etc., ja que són formes discriminatòries i violentes que no generen un clima acollidor ni respectuós. El racisme, l'homofòbia, la transfòbia, el capacitisme i la grassofòbia són formes de violència que apareixen recurrentment als centres educatius i els converteixen en espais poc segurs per totes les persones que surten de la normativitat; en aquest escrit em referiré a les persones queer, entenent el terme com a dissident d'allò considerat normal.

M'apropo a la recerca des dels paradigmes constructivista i sociocrític, on la construcció de coneixement es fa de forma subjectiva, tenint en compte el context, els valors i la ideologia de totes les persones actives en la investigació. Amb la idea que existeixen múltiples realitats, tant la persona que fa la recerca com les persones o situacions que s'investiguin tindran un paper subjectiu sobre els resultats, així el coneixement obtingut serà un producte fruit de les relacions de poder (Sicilia, 2012). Intento buscar un camí cap al canvi social a partir de l'autoreflexió i l'acció dels actors socials de la comunitat educativa, en aquest cas, docents d'educació física i alumnat d'un centre de secundària, assumint que jo també patiré canvis per apropar-me a la idea de ser agent de la transformació social dins la comunitat de professorat de la qual formaré part en el futur pròxim. Considero important remarcar que les qüestions polítiques, ètiques i morals s'interrelacionaran amb la investigació i les conclusions que se n'obtinguin no seran independents de les meves subjectivitats ni dels meus privilegis, ideologies i contextos.

Per aquest motiu crec rellevant definir on em situo amb relació a l'entès com a normal, intentant especificar que el lloc des del qual parlo i el discurs que generi estarà influenciat per les meves subjectivitats i les experiències viscudes. Trobo interessant iniciar amb l'exercici que proposa Sánchez (2019) per presentar-se indicant les situacions d'opressió i de privilegis: em considero una dona (opressió), cis (privilegi), estudiant de màster universitari (privilegi), treballadora (privilegi) en diverses feinetes (opressió), de classe mitjana (privilegi), blanca (privilegi), europea (privilegi), de cos prim (privilegi), lesbiana (opressió) i amb una expressió de gènere masculina (opressió). És des d'aquí des d'on començo aquest treball, tenint en compte que no sempre m'he definit així, he viscut un procés de canvi al llarg de la vida sobretot en la recerca de la meva orientació sexual, ja que no m'hi vaig identificar fins als vint anys, i potser en un futur també hauré canviat, perquè en el procés d'aprenentatge i evolució trobem noves maneres d'identificar-nos que s'ajustin a la nostra realitat i subjectivitat del moment que vivim.

Posant el focus en les docents d'educació física i les seves perspectives sobre la diversitat de gènere, juntament amb l'anàlisi de la meva mirada i la transformació que ha anat experimentant al llarg de l'experiència de l'estada de pràctiques i l'elaboració d'aquesta recerca, pretenc analitzar quin impacte tindrà el meu canvi de mirada en el meu futur com a docent i en l'alumnat amb qui treballaré, així com l'impacte que generen les docents actuals i què poden canviar per ser més inclusives. Aquesta anàlisi parteix dels meus propis records d'adolescent i el meu context actual i es nodreix de les veus d'altres adolescents, recollides de forma formal i informal, i de les opinions del professorat d'educació física.

Tant de bo que aquest treball serveixi per generar dubtes, qüestionar coses que es donen per suposades i per posar sobre la mateixa taula les veus de l'alumnat i les de les docents per intentar caminar conjuntament cap a una escola més segura, amable i lliure.

1.1 Objectius

La recerca inicia el camí des del qüestionament de la normativitat plantejant-me les següents preguntes: què és el gènere? Com s'entén el gènere des d'una perspectiva binària i com canvia si els gèneres són més de dos? Com es forma la identitat a l'adolescència? Per què l'adolescència és una època important en el desenvolupament de la identitat? I a educació física, què hi passa? Com es tracta la diversitat de gènere? I el cos, quin paper juga en la formació de la identitat? Què poden fer les docents per tractar la diversitat de gènere entre l'alumnat i fomentar-ne la total inclusió? Es tracta d'imaginar una escola lliure de pressions o normes sobre el gènere, sobre el cos i sobre la manera de ser, per tal que sigui un espai segur d'acompanyament i descoberta d'uni mateixi.

Aquest escrit té com a temàtica de base la diversitat de gènere, coneixent diferents punts de vista, percepcions i experiències, pretenc generar una visió de com es viu el gènere a l'assignatura d'educació física d'un centre de secundària concret. Tant les veus del professorat com les veus de l'alumnat i les seves interaccions seran de gran rellevància per entendre la complexitat de percebre i treballar amb diversitat de gèneres. Pretenc entendre el paper de la docent en transmetre ideologies i coneixements i l'impacte que poden generar, sobretot sobre l'alumnat amb característiques que surten del que es considera normatiu, sempre amb l'afany de trobar maneres d'evitar els impactes negatius, la discriminació i transformar l'escola. Per tant, l'objectiu principal de la recerca és:

Analitzar les perspectives del professorat d'educació física envers la diversitat de gènere de l'alumnat a les seves aules treballant i interaccionant amb aquest alumnat, en un centre de secundària.

Per assolir aquest objectiu principal proposo uns objectius secundaris:

- Observar l'activitat docent del professorat d'educació física d'un centre de secundària en tot el que refereixi a la diversitat gènere.
- Recollir les perspectives de l'alumnat envers les actuacions i les influències de les docents d'educació física envers la diversitat de gènere.

- Definir conceptes relacionats amb la diversitat de gènere que permetin entendre el context i l'anàlisi.

La metodologia d'anàlisi del treball serà de caràcter qualitatiu, fent servir instruments de recollida de dades com l'entrevista semiestructurada, el grup de discussió i les notes de camp, en un context d'observació participant activa.

1.2 Context de la recerca

La recollida de dades s'ha fet a l'Institut de Vilablareix, situat al poble de Vilablareix, Girona. És un institut relativament nou, enguany és el catorzè curs acadèmic i tot just el segon en el nou edifici; la docència s'ha impartit durant dotze anys en barracons. Les instal·lacions van ser construïdes per un nombre de 400 alumnes, però actualment aquestes xifres han augmentat fins a 700 alumnes. Aquest fet es viu al dia a dia on es veuen uns espais tant interiors com exteriors molt plens, i espais com la cantina, que s'han hagut d'adaptar a aules per fer classe.

Pel que fa al caràcter propi del centre es defineix de la següent manera:

“Institut públic, laic, inclusiu i respectuós amb la pluralitat. Regit pels principis de qualitat pedagògica, professionalitat docent, equitat, respecte i inclusió vers les famílies, i defensa i educa en valors com la no discriminació de cap mena (per motius culturals, de religió...), el respecte en el sentit més ampli possible i la inclusió.”

Actualment, hi ha entre quatre i sis línies als cursos d'ESO i dues a batxillerat, amb unes 30-35 alumnes per grup-classe. Pel que fa al seu entorn, l'alumnat prové dels termes municipals d'Aiguaviva, Fornells de la Selva, Quart i Vilablareix, de les escoles de primària les quals tenen adscripció al centre. La tipologia d'alumnat, procedent de municipis petits, té com a trets d'identitat un índex alt d'integració als costums catalans i molta participació de les famílies i de les entitats municipals a les activitats escolars. Ambdós fets esdevenen fortaleses per al centre. A causa de la proximitat a la capital de província, Girona, en la majoria d'aquests municipis hi ha importants polígons industrials que generen ingressos i llocs de treball als respectius pobles. Per aquest fet, les famílies de l'alumnat de l'institut són, en general, de nivell socioeconòmic mitjà o mitjà-alt.

L'observació l'he realitzat coincidint amb el període de pràctiques del màster de formació de professorat de secundària, per tant, he compartit espais i activitats del dia a dia al centre principalment a les classes d'educació física dels cursos de 2n i 3r d'ESO, on el docent és

E.H., sumant un total de 80 sessions. *E.H.* també és tutor del grup de 3r D, així que s'han pogut observar 6 sessions de tutoria i 5 reunions de tutoris de 3r. Per tenir una altra perspectiva, també s'han analitzat classes d'una altra docent d'educació física del centre, la *S.V.*, s'han pogut presenciar 10 sessions amb l'alumnat de 1r de batxillerat.

2 Metodologia

Inicio la recerca amb un marc conceptual elaborat a partir de la comparació d'articles i teories d'autories referents en temàtiques de gènere i educació. Divideixo el marc teòric en quatre blocs: el primer aborda la qüestió del gènere i la seva definició; seguidament parlo de la identitat a l'adolescència, com s'entén, com es forma i quines problemàtiques es troben actualment lis adolescents; en el tercer punt tracto la diversitat de gènere dins el marc de l'educació física, puntualitzant els aspectes més conflictius i influents que poden afectar la diversitat de gènere de l'alumnat; finalment, plantejo una reflexió sobre alguns conceptes amb els quals es basa l'educació actual i les implicacions que poden comportar, és a dir, què s'entén quan es vol treballar en termes d'inclusió, coeducació i atenció a la diversitat.

Amb el marc conceptual plantejat, començo la recerca des d'un vessant qualitatiu on utilitzo les notes de camp, el grup de discussió i les entrevistes semiestructurades per recollir diferents informacions sobre la diversitat de gènere en el centre de secundària on he realitzat les pràctiques. N'elaboro una anàlisi qualitativa treballant des dels paradigmes constructivista, on generem coneixement a partir de les seves perspectives que aporten l'alumnat i lis docents, i des d'un paradigma sociocrític reflexiono sobre la transformació que ha viscut la meua mirada al llarg del procés de recerca. Aquests resultats els exposo a l'apartat de discussions dividit en cinc punts de reflexió sobre: la identitat, la percepció de la diversitat de gènere, el que passa a les classes d'educació física sobretot en relació als conflictes que apareixen, sobre el paper del professorat d'educació física i la proposta d'algunes línies de futur.

Les conclusions tanquen el treball amb una reflexió final del que pot haver aportat la realització d'aquesta recerca, possibles millores que es podrien desenvolupar i les línies de futur a seguir per continuar investigant en diversitat de gènere a secundària.

2.1 Metodologia qualitativa

Per fer aquesta recerca tenia clar que volia fer servir un model qualitatiu perquè el meu propòsit principal és obtenir informació de lis participants, les seves perspectives i opinions, els significats que atorguen als temes que els planteji i les seves actituds, en lloc de buscar dades concretes i quantitatives.

M'he situat en el paradigma constructivista social, ja que faig ús d'alguns dels seus principis bàsics, esmentats per Beiras, Cantera & Casasanta (2017): la idea que el món el construïm; l'ús del llenguatge com a productor de realitats; la idea que tot el considerat com a obvi pot

ser qüestionat; i la concepció de la veritat depenent de les formes de vida i de la societat o context on es viu, és a dir, rebutjant la idea d'una veritat única, absoluta i legitimadora. Aquest paradigma també afirma que la construcció de coneixement i l'acció social van molt lligats, i es qüestiona que hi hagi fets objectius, ja que sempre estaran influenciats per les subjectivitats de les persones involucrades. El meu paper com a investigadora de la recerca ha sigut actiu i em considero part, juntament amb les persones que he observat (alumnes i docents), de la creació del coneixement generat, he buscat comprendre com es construeixen els significats en el context social. Ara bé, també he entrat una mica en el paradigma sociocrític, ja que el meu objectiu és intentar ser agent del canvi social. A través de la reflexió, l'anàlisi de les relacions de poder i les accions dels actors socials de la comunitat que s'estudia, es pretén donar resposta als problemes socials i canviar les condicions de vida. Així, les qüestions polítiques, ètiques i morals s'interrelacionen amb la investigació i el coneixement que se n'obté no és independent ni de qui investiga, ni dels seus privilegis, ideologies o contextos (Devís-Devís, 2012).

Les interpretacions de la realitat fetes per les subjectes estudiades no pretén ser l'única font de coneixement d'aquesta recerca perquè aquestes interpretacions estaran molt influenciades per la meua pròpia subjectivitat. Llavors, és interessant analitzar el coneixement que construeixo a través de l'evolució de la investigació, aquest procés es pot recollir en l'anàlisi de les relacions entre la investigadora i les participants. L'estudi de Varga-Dobai (2012), on utilitza aquest procés de recerca qualitativa, defensa que quan s'interpreten realitats cal tenir en compte les mateixes implicacions de la subjectivitat de les investigadors i que, per tant, és necessària una autoreflexió que porti a l'avaluació sobre com afecta la mateixa acció i la mateixa persona investigadora a les dades recollides. Cal aprendre que el "coneixement usat en la recerca no és transparent ni innocent, sinó situat" (p.12).

Resumint, per recollir i analitzar les dades d'aquesta recerca qualitativa, he fet una observació participant durant el meu període de pràctiques on analitzava les dinàmiques i comportaments de docents i alumnat a EF alhora que interaccionava amb ells i participava en el desenvolupament de les sessions, en aquest context l'instrument de recollida d'informació que vaig fer servir van ser les notes de camp; amb l'ús de les entrevistes semiestructurades i el grup de discussió he realitzat una interpretació contextualitzada de la perspectiva docent sobre la diversitat de gènere en un centre de secundària i en concret a EF; i a més, he plasmat el canvi de mirada que he experimentat durant el procés d'elaboració d'aquest treball de forma autoreflexiva per comprendre de quina forma les meves subjectivitats han influenciat tot el procés i com els coneixements adquirits a partir de

la mateixa marquen un canvi en el meu futur com a docent d'EF per tal de convertir-me en agent del canvi social. Segons Berg & Kokkonen (2021) és important que la igualtat i la consciència de gènere s'integrin com a components de l'educació del professorat d'educació física. A més, el potencial crític de les opinions de lis estudiants LGBTQI+ s'hauria d'utilitzar en el desenvolupament de decisions de política pedagògica i educativa.

2.2 Les notes de camp

Per organitzar la informació recollida de caràcter informal he fet servir les notes de camp en format reflexiu a partir de situacions conflictives respecte a la gestió o l'aparició de la diversitat de gènere. A banda de l'observació durant les sessions d'educació física, també s'han inclòs notes sobre les estones d'esbarjo de l'alumnat i converses informals que s'han generat amb ellis. Aquest tipus d'instrument se sol utilitzar en investigacions etnogràfiques, però tenint en compte la limitació temporal d'aquesta recerca, no es pot considerar que s'hagi fet una etnografia.

Durant les hores d'esbarjo vaig poder realitzar un seguit d'entrevistes no estructurades o informals amb l'objectiu d'entendre el comportament complex de lis membres d'un context social. Segons Vargas (2012), en l'entrevista no estructurada destaca la interacció de les persones entrevistadora amb entrevistada que estarà vinculada a una relació personal amb afany d'entendre més que d'explicar. Es recomana la formulació de preguntes obertes, clares, simples i que impliquin una idea principal que reflecteixi la temàtica central de la investigació.

En aquestes entrevistes informals vaig buscar la interacció amb alumnes que, a simple vista presentessin expressions de gènere diverses, és a dir, que a partir del meu judici sobre la seva aparença física em semblés que podien aportar una perspectiva sobre la diversitat de gènere des d'una posició queer, és a dir, fora de la normalitat. Així, vaig entrevistar dues alumnes de 2n d'ESO: la Pa, una noia amb expressió de gènere masculina i l'Ai, una noia amb orientació sexual homosexual. De 3r d'ESO vaig mantenir converses amb: la Es, una noia racialitzada amb expressió de gènere masculina i l'Ar, un noi amb expressió femenina. Vaig intentar entrevistar també en Ca, un noi d'ètnia gitana amb expressió de gènere femenina, però no va voler tractar aquest tema amb mi, probablement perquè, segons em va explicar una docent, el seu pare i la seva comunitat no accepten la seva manera de ser i el rebutgen, llavors per ell tractar aquestes temàtiques deu ser molt tabú i pot necessitar un ambient de més confiança i seguretat per poder fer-ho. Finalment, per recollir opinions més

genèriques i des d'unes posicions situades més dins la normalitat, vaig participar en dos grups de xerrades col·lectives informals amb dos grups d'alumnes de 3r d'ESO.

Per consultar el tipus de preguntes vaig fer a l'alumnat, així com algunes de les seves respostes i com vaig recollir les observacions de les classes d'educació física, consulteu l'annex 7.2 on hi he adjuntat alguns exemples de les notes de camp.

2.3 El grup de discussió

El grup de discussió és una entrevista realitzada a diverses persones de forma simultània. La utilització d'aquesta tècnica és eficient en la recol·lecció de dades qualitatives perquè els participants tendeixen a proporcionar-se controls i comprovacions les unes a les altres, fent que les opinions i el discurs social sigui més proper a la realitat col·lectiva (Vargas, 2012).

En aquest cas l'entrevista grupal ha estat semiestructurada i força dirigida per l'entrevistadora amb l'objectiu de recollir experiències i perspectives sobre la diversitat de gènere, sobre les funcions de l'educació física i les relacions entre ambdues temàtiques així com la percepció del rol de la docent en el procés de construcció de la pròpia identitat.

Com a entrevistadora vaig desenvolupar el rol de moderadora i líder de la dinàmica del grup seguint les preguntes plantejades com a pauta principal. Vaig procurar buscar un equilibri entre seguir del guió de les preguntes i ser sensible en la interacció grupal.

El grup va estar format per tres alumnes de 1r de BAT: *N.M.* que es defineix com una noia cis, bisexual, blanca, estudiant, de classe mitjana i amb un cos força prim; *C.C.* es defineix com a noia cis, bisexual o lesbiana, blanca, estudiant, de classe mitjana i amb un cos prim; i *G.S.* que es defineix com a noi cis, bisexual, blanc, estudiant, de classe mitjana, amb un cos prim i poc musculat i una expressió de gènere una mica femenina.

Els motius pel qual les vaig escollir són: el primer pel vincle que tinc amb *Ni*, ja que ens coneixem de fora el centre i sé que té una certa sensibilitat cap a la temàtica tractada, i *Cm* i *Gi* són les seves millors amiga i amic. El fet que hi hagués un bon nivell de confiança entre ells el trobo rellevant, ja que es genera un espai segur per exposar l'opinió sense témer a ser jutjada o a equivocar-se, a banda que es pot arribar a nivells d'intimitat més fàcilment, important quan les temàtiques són sensibles; El segon motiu pel qual vaig escollir aquestes tres alumnes, és el mateix criteri que vaig fer servir per a les converses informals, totes tres són persones que tenen una expressió del gènere diversa, que surt dels límits de la normalitat. Consultar l'annex 7.3 per veure el guió de les preguntes utilitzades en el grup de discussió.

2.4 Les entrevistes semiestructurades

He escollit l'entrevista com a mètode d'anàlisi pel caràcter qualitatiu de les respostes, interessant en els casos en els quals la mostra és reduïda, buscant entendre el coneixement i la percepció de la persona entrevistada. Concretament, he utilitzat el tipus semiestructurat, on l'intercanvi de la informació serveix per recopilar dades, que s'utilitzaran per reconstruir els significats i les definicions del tema d'investigació: la diversitat de gènere (Vargas, 2012). Les entrevistes semiestructurades consten de preguntes predeterminades, però l'entrevistadora pot introduir-ne de noves durant el transcurs de l'entrevista per tal d'ampliar la informació i obtenir més detalls (consultar l'annex 7.3 per veure el guió de les preguntes plantejades).

El temps de duració de les entrevistes ha sigut d'entre 45 minuts i una hora i les preguntes han estat estructurades segons les temàtiques tractades al marc conceptual. Sempre he iniciat la conversa amb un exercici d'autoidentificació, posant en context les relacions opressives o privilegiades de cada característica, seguidament, he abordat la temàtica sobre la diversitat de gènere en l'alumnat cercant la perspectiva que en tenien, després hem entrat en el context d'EF analitzant quin ambient es crea, quines actuacions són més comunes i si es generen conflictes. Finalment, hem parlat d'imaginari, com seria l'ideal de docent d'EF i l'ideal d'alumne per mirar d'entendre quines expectatives es tenen de l'assignatura i quins efectes pot tenir l'exposició del cos, també he preguntat si creuen que la manera com són i com actuen afecta a la percepció de l'alumnat a l'hora de crear-se un imaginari de persona que practica activitat física i a l'hora de formar la seva imatge corporal.

Les dues persones entrevistades han sigut les docents d'educació física del centre amb qui he tingut més relació durant el període de pràctiques: *E.H.* de quaranta-cinc anys es defineix com a home, cis, blanc, heterosexual, pare de dos fills, de classe mitjana, funcionari i amb un cos prim i atlètic; i *S.V.* de quaranta-set anys es defineix com a dona, mare de dos fills, cis, heterosexual, de classe mitjana, de cos prim i expressió de gènere una masculina. A partir de l'anàlisi de les seves respostes, en el següent apartat construeixo una visió conjunta sobre les seves perspectives i com viuen i veuen la diversitat de gènere de l'alumnat a educació física i quin camí caldria seguir per anar cap a una educació física millor, més inclusiva i respectuosa.

2.5 Consideracions ètiques

Cal tenir en consideració certs aspectes ètics, ja que aquesta recerca implica la participació d'altres persones i s'hi veuran reflectides les seves opinions i perspectives. Per aquest

motiu, abans de les entrevistes i el grup de discussió s'ha informat als participants dels objectius de la recerca mitjançant un document de consentiment informat (consultar a l'annex 7.1) que totes les parts han signat.

Garanteixo la confidencialitat i anonimat de les persones involucrades de manera que faig servir pseudònims per referir-me a elles. Per recollir les dades he utilitzat una llibreta on he anotat les notes de camp a mà de forma que aquestes notes quedin únicament sota la meua propietat i sota la garantia de no publicar-les. Pel que fa a les entrevistes i el grup de discussió vaig gravar les intervencions amb notes de veu que han quedat guardades a la plataforma de OneDrive del meu compte personal de la UVic-UCC i no seran compartides. Es guardaran un temps màxim de tres mesos i llavors seran eliminades, durant aquest temps als participants tindran dret a demanar i sol·licitar informació sobre com es tracten les dades, a rectificar les dades quan siguin errònies o incompletes, i suprimir gratuïtament les seves dades personals quan siguin inadequades, excessives o innecessàries.

L'estudi és d'ús merament acadèmic d'exposició i interpretació de les percepcions que es tenen sobre la diversitat de gènere de l'alumnat en un context concret, per tant, no causarà cap dany físic, psicològic o emocional als participants a banda que sempre han tingut l'opció de retirar-se o no contestar les preguntes.

Declaro que no hi ha cap potencial conflicte d'interessos en la realització d'aquest treball.

3 Marc conceptual

3.1 Diversitat de gèneres

Coincideixo amb Platero (2014) quan defineix el gènere com la construcció social que associa certs comportaments, anatomies, actituds, estils i formes de vida a homes i dones, delimitant també el que s'entén com a masculí o femení. Seria el conjunt de característiques adoptades socialment i culturalment com a expressió i manifestació de la identitat sexual de les persones. I entès com a construcció social, és susceptible a canvis al llarg de la història i les cultures.

La diferència de gènere, home-dona, és inherent a les estructures socials bàsiques actuals, explica Sánchez (2019), i va lligada al sexe biològic de cada persona. Sánchez es pregunta el perquè, segons els genitals i les peculiaritats corporals de la persona se li assigna un gènere concret, dins un sistema binari. El concepte de sexe, entès tradicionalment com l'herència genètica que conforma les persones, dividides en dues opcions, mascle i femella, comença a ser més complex quan es reconeixen manifestacions fora d'aquesta dualitat, per exemple, persones intersexuals, entre altres qüestions. Llavors, si el sexe no és un concepte totalment objectiu, també es podria considerar com una construcció social i, en conseqüència, no podria ser l'única característica de la persona que defineixi el seu gènere. Seguint la teoria de Butler (2007), el gènere és una interpretació múltiple del sexe, un conjunt de significats culturals que accepta el cos sexual, per tant, no es podria afirmar que un gènere sigui únicament producte d'un sexe.

El context social actual es troba molt marcat per aquest sistema binari que considera la construcció de l'home amb un cos masculí i la de la dona amb un cos femení, ara bé, aquesta estabilitat només se sosté quan la relació entre gènere i sexe és mimètica, en aquesta situació, el gènere estaria limitat pel sexe (Butler, 2007). Però, quan no és tan clar que només hi hagi dos tipus de sexe, tot es desestabilitza i no hi ha motiu per creure que els gèneres seran només dos. Llavors entra en joc la identitat de gènere, entesa com l'experiència interna i individual que defineix una persona com a home, dona, persona no binària, de gènere fluid, etc., que pot o no correspondre al sexe o gènere assignat en néixer (Chrysallis, 2021). Referint a les persones que no s'identifiquin amb el gènere assignat, es poden considerar trans i, oposadament, les que sí que s'identifiquin amb el gènere assignat serien cis. Al parlar de persones amb identitats trans*, amb aquest asterisc, s'estableix un significat de transgènere que inclou no només identitats com transgènere, transsexual, home trans i dona trans, sinó també persones amb gènere queer, intersexuals, agèneres,

no-binàries, de gènere fluid, etc. És a dir, es refereix a persones amb identitats de gènere que no corresponen al gènere assignat en néixer o lligat al sexe, bé perquè s'identifiquen amb el gènere oposat o bé perquè el mateix gènere desafia la classificació binària (Pang et al., 2022).

La identitat de gènere també es pot entendre com l'actitud d'una persona davant les normes i construccions de gènere. La creació d'una autoidentificació i un reconeixement de pertànyer a un grup social determinat, partint de creences i sentiments que tenen un impacte subjectiu (Platero, 2014). Relacionat amb la identitat també es parla de l'expressió de gènere com a la manera que cada persona té de mostrar-se al món. L'associació Chrysallis (2021) considera el concepte estretament lligat amb l'aparença física, com ara roba, pentinat, accessoris... i canviant depenent de la mirada social i del moment històric en què es viu.

La concepció del gènere també s'interrelaciona amb la sexualitat o l'orientació afectivosexual entesa com la referència afectiva o sexual de la persona cap a altres persones. Dins el sistema binari, es considera que l'heterosexualitat és la norma per a totes les persones, ara bé, l'estabilitat binària es torna a qüestionar quan les pràctiques sexuals de les persones surten de la normativitat (Butler, 2007). En aquest sentit, independentment del gènere de cadascú, trobem diferents orientacions afectivosexuals: persones homosexuals, bisexuals, heterosexuals, pansexuals, asexuals, entre d'altres.

Partint de la inestabilitat d'aquest sistema binari que estableix una normativitat cis heterosexual, apareix el concepte queer que pretén trencar amb aquesta norma. Es podria definir una persona queer com a dissident d'una identitat de gènere o orientació sexual marcada. Identificar-se dins de la normativitat comporta gaudir de privilegis, en canvi, sortir de la norma comporta situacions d'opressió (Sánchez, 2019), per aquest motiu, utilitzar la paraula queer implica qüestionar aquest sistema des de la diferència, des de la diversitat de gènere, per assolir l'empoderament. Segons expliquen a Chrysallis (2021) "el gènere ens educa en la diferència binària, establint relacions asimètriques de poder, perpetuant estereotips, produint violència i legitimant l'opressió cap a persones amb identitats no normatives" (p.11), per tant, en aquesta anàlisi la utilització d'etiquetes pretén visibilitzar la ruptura de la norma que generen, i no tant generar un sistema classificador.

Per resumir, i amb l'afany de clarificar aquests conceptes que tenen definicions fluides i diferents segons les perspectives i els contextos de les persones, em refereixo a la classificació que fa Kean (2021) sobre la forma com opera el concepte de gènere en tres nivells: individual, institucional i sociocultural. A nivell individual el gènere fa la funció

d'identitat i expressió, amb complexes i profundes connexions amb el sexe assignat i amb la sexualitat; és la comprensió d'uni mateixi amb tota la diversitat que comporta. A nivell institucional, el gènere es manifesta en polítiques i pràctiques que reforcen la idea que hi ha dos sexes acompanyats de dos gèneres amb cap altra possibilitat. En aquest nivell, el sexe biològic i el gènere van molt lligats, sobretot en institucions com la família, els mitjans de comunicació, la religió, el govern, les presons i les escoles, que són espais clau de socialització i de regulació de la identitat. Finalment, a nivell sociocultural, el gènere representa un complex conjunt d'idees i normes que regulen la societat; actualment es podria puntualitzar que dominen una cultura patriarcal, un sistema binari del gènere, la conformació de parelles monògames i nuclis familiars amb relacions majoritàriament cisheteronormatives, fet que provoca que tothom qui no conformi aquesta normativitat hagi de passar per un procés de ruptura i obertura que sovint és complex, dolorós i opressiu.

Partint de l'acceptació que existeix la diversitat de gèneres i que sortir del sistema binari cisheteronormatiu és una qüestió complexa que implica, no només la ideologia i els valors de la mateixa persona, sinó també un enfrontament social i institucional, és a dir, implica una revisió global de la persona, el lloc on viu i el moment on es troba; serà cabdal poder acompanyar i entendre als adolescents que es trobin en aquesta transició o ruptura. Tot i que necessitaran un suport general dins i fora l'institut, en aquest treball s'analitza la situació concreta de l'assignatura d'educació física de l'institut de Vilablareix i es proposa una manera de fer i estar a la classe que no potenciï la normativitat binària cisheteranormativa.

3.2 Identitats de gènere a l'adolescència

L'època de la vida on poso el focus per analitzar la diversitat de gènere és l'adolescència, concebuda de forma aproximada entre els 12 i 17 anys. A banda de per què és el col·lectiu de persones amb qui treballaré en un futur com a docent, escullo aquesta etapa perquè és un període de desenvolupament de la persona particularment complex on s'encreuen canvis físics, psicològics i socials molt significants i accelerats, a més, també es desenvolupa la sexualitat i es produeix un augment progressiu de negociació de l'autonomia (Missé i Parra, 2022). És en aquesta etapa quan el concepte d'identitat de gènere comença a prendre forma i a corporitzar-se, Missé i Parra (2022) apunten com és a l'adolescència on s'interrelacionen temps molt diferents: moments per explorar-se i buscar-se a uni mateixi i, per altra banda, moments on el temps d'exploració passa massa de pressa i mai és suficient perquè arriben els canvis corporals que posicionen les persones dins l'imaginari col·lectiu d'home o dona.

L'assumpció que totes les persones es poden classificar en homes o dones, crea problemes molt difícils per les adolescents que no viuen el seu gènere o sexe com a exclusivament home o dona, i busquen entendre el que són, és a dir, la seva identitat, perquè sembla que ara per ara, el gènere estructura la identitat. Però, què significa el concepte d'identitat?

Missé i Parra (2022) defineixen la identitat de gènere com un procés, que perdura en el temps i va evolucionant depenent de les experiències que viu la persona. En aquest procés les persones aprenen noves maneres d'entendre's, etiquetar-se i ser elles mateixes a través de l'autoreflexió, l'exposició d'idees i models, l'experimentació del gènere, les experiències difícils i/o les converses amb altres (Nordmarken, 2023). Llavors, en lloc d'entendre la identitat d'una forma essencialista i immutable o com una configuració a assolir per definir la persona, es considera que està molt influenciada pel context social en el qual es viu i pot modificar-se segons les diferents etapes del seu desenvolupament. Per tant, tot i ser un procés d'autoreflexió implica entendre's a si mateixa en el context social i epistèmic a través de la interacció amb altres persones. La identitat es va construir a mesura que es van vivint experiències en un context concret. Continuant amb la mateixa visió del concepte, Sánchez (2019) també defineix les identitats com a canviants, fluides o inacabades, perquè es redefeixen en funció de les experiències que es viuen.

Tot i aquest caràcter canviant que presenta el procés identitari, estudis com el de Nordmarken (2023) apunten que moltes persones fan servir una forma essencialista o innata de la identitat per explicar la seva experiència i fer-la comprensible per a elles i les altres, ja que, encara que hagin patit canvis, moltes afirmen haver sigut sempre així o haver aconseguit arribar a una identificació final corresposta. Al final, es busca una comprensió personal, però també social de la identitat, per tant, el fet extern tindrà una influència en el mateix discurs així, els discursos dominants de la normativitat també marcaran el procés.

La definició d'una identitat a vegades pot ser instrumentalitzada i servir per a una finalitat determinada com pot ser la lluita política per assolir uns drets, com passa, per exemple, amb el col·lectiu LGTBIQ+ o amb la lluita feminista. A l'estudi de Coll-Planas et al. (2009) situen la identitat en dues posicions: la posició de subjecte, que situa la persona en una estructura social amb diferents relacions de poder; i la posició política, que es proposa canviar la posició de subjecte, és a dir, transformar la relació social basada en la subordinació. Per exemple, ser homosexual podria ser una posició de subjecte i formar part del col·lectiu LGTBIQ+ seria la posició política. En adoptar una posició política identitària per combatre l'opressió, apareix la problemàtica que es forma aquesta identitat a partir del contrari opressor. Agafant l'exemple d'una persona amb identitat trans, no s'identificaria com

a trans, si no existís una identitat cis normativa; trencant la definició binària de gènere i l'associació entre sexe i gènere també es trencaria la posició d'opressió i la relació de poder entre identitats antagonistes.

Com hem vist, a més de tenir diverses funcions, la identitat tampoc es pot entendre de forma completa definint-la només de forma homogènia o única, ja que en la identificació de la persona també entra en joc la interseccionalitat de les seves característiques, és a dir, que cal pensar cada tret personal com a intrínsecament unit a tots els altres elements característics. De la mateixa manera, no es pot comprendre una discriminació sense la interseccionalitat de les altres característiques, opressives o no, que conformen la persona. Ara bé, Curieses (2017) es pregunta com es pot entendre com a no essencial una identitat sense desestimar, al mateix temps, la determinació identitària que permet una acció política? És a dir, com mantenir una identitat política col·lectiva responsable de canvis socials sense tancar-se en la categoria específica d'aquesta identitat, mantenint les fronteres obertes i evitant l'exclusió? Sembla que, tot i adoptar una característica identitària col·lectiva es rebutja la idea de categoritzar-la com un tot homogeni i tancat subjecte a una finalitat única. Per tant, les persones ens acabem identificant en diverses identitats i ens definim diferent segons les circumstàncies del moment i segons amb qui ens relacionem; es manté un diàleg constant per redefinir-se i reidentificar-se.

Les experiències de formació de la identitat en persones amb identitats de gènere minoritàries, com les identitats trans*, pot ajudar a entendre les seves subjectivitats. Segons Nordmarken (2023) les experiències de les minories de gènere, tot i que es basen en el discurs dominant, alhora també exerceixen un paper actiu que genera discursos alternatius i més oberts en el procés d'adquirir identitats. De fet, s'entén la qüestió trans com una experiència molt relacionada amb la normativitat de gènere, ja que les categories d'home i dona i els estereotips de masculinitat i feminitat són molt rígids i qui no s'hi identifica sol patir malestars (Platero, 2014). Aquests malestars representen la crisi que estan vivint les normes de gènere i desig tradicionals: ser un home, ser una dona i ser heterosexual; cada vegada més aquestes categories s'estan negociant i trencant i es veu com aquesta generació d'adolescents busca altres nomenclatures per definir-se, a vegades amb dolor, ansietat, ambients hostils i poc acompanyament (Missé i Parra, 2022).

Les experiències o identitats trans actuen com a models d'autoidentificació mentre confronten constantment les expectatives normatives del gènere, es demostra, una vegada més, com convertir-se en identitat no és només un procés individual d'autoconsciència, sinó que és un procés social on la interacció juga un paper clau en portar les persones a una

nova concepció de si mateixes (Nordmarken, 2023). Altres experiències minoritàries, tot i que actualment es troben en augment (Missé i Parra, 2022), confronten la idea de les identitats essencials o innates, és el cas de les detransicions enteses com els canvis de la trajectòria de transició. Aquestes experiències solen ser rebudes amb més invisibilitat, i és important remarcar-les, ja que representen la idea que cadascú fa el seu recorregut identitari i que les experiències de transició i d'exploració del gènere estan en constant moviment. Un altre procés d'identificació que sorgeix no se centra en la identificació amb un gènere contrari a l'assignat al néixer, sinó més aviat amb la desidentificació amb les categories de gènere en general. És a dir, en el desig de no ser percebut en cap gènere binari (noi/noia), la identificació trans no-binària, definida per Missé i Parra (2022) com "l'absència de normes i d'itineraris, entenent això com un espai més lliure i obert, però que requereix molta reflexivitat per part de les mateixes persones per entendre, i en molts casos, definir la seva pròpia experiència de gènere que s'entén com a personal, però que constantment han de negociar amb l'entorn social" (p.75).

L'exploració d'aquest concepte de no binarisme dona pas a un nou camí de crítica cap a la importància del gènere en la pròpia identificació, alhora que provoca contradiccions, ja que la seva definició recau, al cap i a la fi, en una altra definició del gènere quan el que es pretén és erradicar el gènere en si. Segons l'informe de Missé i Parra (2022), moltes persones adolescents se senten desorientades respecte com col·locar-se en relació al seu gènere: per una banda, es percep la necessitat d'identificar-se en una etiqueta o col·lectiu hegemònic que proporcioni estabilitat i seguretat i, per altra banda, hi ha la tendència de trencar amb les normes i les tradicions intentant mantenir els valors feministes crítics sobre el gènere. L'experiència trans* podria entendre's com un espai on posar les identitats de gènere normatives en qüestionament mentre s'exploren noves formes d'expressió del gènere dins una identitat no normativa.

Els centres educatius són institucions socials en les quals la vida social adolescent es desenvolupa de manera principal. Actualment, es comença a percebre l'experiència trans de forma més positiva, han aparegut més referents i sembla que la societat possibilita que emergeixin noves subjectivitats i experiències trans, i noves formes d'encarnar i viure aquesta experiència del gènere. Així, sembla que la identitat de gènere està sent un espai rellevant per entendre en l'actualitat les experiències d'adolescents entorn de la configuració entre cos sexual, gènere i desig. Aquesta nova perspectiva que permet reconèixer la pluralitat de maneres de ser i les diferències entre les persones, afirma Curieses (2017), no només suposa una alliberació per les persones que no es troben còmodes sota les categories home-dona i sota les normes immòbils de la normalitat; també suposa avançar

com a societat, perquè obliga a replantejar-se canvis sobre com actuar políticament i, en conseqüència, com canviar el sistema educatiu per fer-lo més inclusiu, per evolucionar al costat de les adolescents, les persones que formaran part de la societat adulta en els pròxims anys.

Tornant a la idea que les identitats es conformen des del que és extern, tant la societat com el sistema educatiu on es troben les adolescents seran de gran influència en la conformació d'aquestes. Tenint en compte que existeix una assumpció cultural i científica que totes les persones es poden classificar en "homes" o "dones", es creen problemes molt complexos per les persones que no viuen el seu gènere o el seu sexe exclusivament dins aquest binarisme. Així mateix, el context amb el qual em centro, l'educació física, també pot influenciar en la conformació d'aquestes identitats. Sykes (2011) indica que, mentre s'han incrementat els casos de persones que s'identifiquen com a transgènere, transsexuals o en transició, no s'han tingut en consideració les implicacions de les seves subjectivitats, sobretot en aquest context, on l'ordre del gènere a educació física, i en extensió al món esportiu, es basa en la formació de discursos binaris del gènere, mentre se'n desvaloritza la importància. Aquest fet construeix els entorns socials, l'organització curricular i classifica els moviments corporals.

3.3 Viure el cos a educació física

Sembla que la recerca de la identitat de gènere té un pes important en el procés d'identificació de les persones, així com en el desenvolupament de les perspectives, els arguments, els interessos i els desitjos de les adolescents, en definitiva, en el desenvolupament de les seves subjectivitats. El context de la recerca és l'escola entesa com un espai polític i ideològic d'exploració, però també d'exposició, Sánchez (2019) apunta com és l'aula el lloc on es legitimen, s'assumeixen i es reproduïxen les regles relatives als cossos, les identitats, les capacitats, etc. De fet, és a educació física (EF a partir d'ara) on, tant en els espais de moviment com en els vestidors, els cossos de l'alumnat sobresurten i es mostren contínuament (Sykes, 2011). És a partir de ser i viure un cos concret que es creen representacions o imatges corporals, es desenvolupen relacions entre el propi cos, la identitat i l'inconscient, i aquestes subjectivitats es construeixen en un sistema de gènere-sexo normatiu. A més, quan s'assumeix que el gènere va lligat al sexe biològic, es tendeix a considerar el cos i l'aparença per determinar el gènere, aquest fet provoca que es dipositin un seguit d'expectatives de gènere sobre el cos i es generin situacions de prejudici i confusió de gènere i altres agressions discursives (Nordmarken, 2023).

L'adolescència és una època de molt malestar amb el cos, pateix molts canvis i a vegades provoca sentiments de no reconeixement propi; el cos juga el paper de "carta de presentació brutal, ets el que es veu, ets el que presentes, el físic té un pes molt fort" (Cristina Garaizábal, citada a Missé i Parra 2022, p.101). És un període de vida en què les joves experimenten una major consciència dels seus cossos i és un moment clau per a l'exploració de les identitats LGBTQ+, que sovint implica un gran grau de confusió i incertesa (Drury et al., 2022). No és d'estranyar, doncs, que apareguin més moments conflictius de marginació i violència a EF on l'ús del cos es posa al centre buscant-ne la productivitat i la bellesa, i és mitjançant el cos que es generen relacions de poder en un sentit físic però també social.

L'esport ha sigut durant molt temps un context on s'han reforçat els rols de gènere i les sexualitats tradicionals, així com les ideologies de normativitat com la masculinitat i la feminitat i constantment es mostra el binarisme polaritzat. Pang et al. (2022) expliquen com la manera com la gent veia la imatge de l'esportista de culturisme professional de gènere fluid, li provocava dolor emocional i desitjos de canviar el cos tot i el gaudi que sentia en practicar el culturisme. Altres autories també demostren com la imatge corporal provoca discriminacions i obstacles per participar a EF (Sánchez, 2019; Berg & Kokkonen, 2021; Devís-Devís et al., 2018; Sykes, 2011) i la percepció negativa per part de molts estudiants d'haver de moure el cos de formes estranyes en un entorn altament visible i amb pressió social. De fet, Drury et al. (2022) argumenten que el fet que el cos es posi en acció i al centre a EF provoca que els cossos es genderitzin, es critiquin i es regulin seguint normes preestablertes. Els cossos es converteixen en instruments que s'espera que es moguin de certes maneres específiques en activitats concretes, i com puntualitza Sykes (2011), no només les activitats estan genderitzades sinó també els moviments i les habilitats motrius, que són l'essència de l'EF i que també es solen classificar en masculins o femenins. Els cossos articulen les dimensions personal i social de l'heteronormativitat, que s'imprimeix en els mateixos a través dels moviments, l'aparença o la parla; les normes, les expectatives i els valors socials heteronormatius s'interioritzen i es projecten a través dels cossos reals (Devís-Devís et al. 2018). Per aquests motius, l'EF per les adolescents trans* és un recordatori constant de la norma binària dominant i de com estan fora d'aquesta.

Diversos estudis que han analitzat els efectes de l'EF en les persones trans* o amb identitats de gènere no normatives (Berg & Kokkonen, 2021; Drury et al., 2022; Pang et al., 2022; Sykes, 2011) entenen les pràctiques d'EF com a agents de socialització molt definides per l'heteronormativitat que es corporitza i es posa en disputa. Quan parlen de fer una educació física més queer, es refereixen a deixar de presuposar la cisheteronormativitat en

tot l'alumnat i a revelar les opressions associades amb l'assignació de categories o etiquetes, sobretot les que s'associen a certes corporalitats, no només referint-se a la diversitat d'expressió del gènere o l'orientació sexual sinó també en intersecció amb altres característiques opressives, com per exemple, la discapacitat, el color de pell o la forma del cos. Sykes (2011), analitzant els processos psicològics que viuen les persones en reconèixer com veuen el seu cos i com són vistes per les altres, identifica que el component visual, és a dir la imatge corporal, és molt significat a l'hora de ser reconeguda amb un cos ideal o normal. Aquesta idealització a EF s'associa a un cos motriument hàbil, capacitat i sa, i aquestes característiques, en l'entorn social actual, s'imaginen amb cossos blancs, musculats, prims, heterosexuais i coherents amb el gènere. Complir amb aquest imaginari és molt complicat d'assolir per a qualsevol persona i sol generar preocupacions, sentiments de comparació i competició, i la necessitat de fortificar-se guanyant control i expertesa en els moviments i les habilitats motores (Sykes, 2011). Quan les persones són vistes i reconegudes socialment amb un cos proper a l'ideal o normal, solen tenir una subjectivitat corporal més forta que aquelles persones que tenen cossos queer o invisibilitzats.

Alguns exemples més comuns de pràctiques problemàtiques a l'EF, indiquen Berg i Kokkonen (2021), són les classes de ball en parelles, els vestidors, els lavabos, les classes natació, entre d'altres, ja que són situacions on el binarisme de gènere es fa molt visible. L'alumnat fora de les categories binàries de gènere és tractat com a excepció que s'ha de considerar, però que la seva existència no pot alterar la pràctica binària existent. I en aquestes pràctiques, quin paper desenvolupen els docents d'EF?

Segons l'estudi de camp de Coll-Planas et al. (2009) als centres educatius, la pressió per assumir el gènere normatiu no només l'exerceix el grup d'iguals sinó que el professorat també pot actuar en aquesta línia. A volta, el professorat reproduïx els estereotips, fa comentaris homo/transfòbics o percep com a 'jocs de nens' situacions d'assetjament col·lectiu evidents. El tracte cap a l'alumnat i les perspectives que els docents hi dipositen afecten la percepció i la transmissió de l'heteronormativitat a EF, per exemple quan afavoreixen activitats esportives que proporcionen més oportunitats als nois per participar o quan mostren benevolència cap a actuacions fluïxes de les noies (Devís-Devís et al., 2018). Quan el professorat dona suport al sistema binari de sexe-gènere a les classes, reforça les experiències d'aïllament, invisibilització i discriminació de l'alumnat trans*.

Un dels objectius d'aquesta recerca és el d'observar si la manera com és i com actua el docent a les aules d'EF, influeix en el sentit de representació corporal de l'alumnat i si causa impacte en la formació de les seves identitats. Segons Sykes (2011), no hi ha una

línia directa de causalitat entre com és la docent, el que fa i com ho fa i l'impacte que genera sobre l'alumnat, ja que ella ha vist com hi ha estudiants que no senten cap mena d'identificació o influència per part de la docent, però al mateix temps, en altres estudiants sí que es genera un impacte, i aquest pot venir a través de sentir-se similar o contrari al gènere transmès, a la racialització i a la corporalitat. Així, a vegades es troben casos on es percep que el docent, normalment quan és home cis heteronormatiu, transmet valors de masculinitat hegemònica relacionant-la a un cos musculat i amb la competitivitat. En altres contextos es troben casos d'estudiants que desenvolupen sentiments contraris envers el docent que, per una banda, mostra un cos desitjable i pot provocar el sentiment de voler assemblejar-s'hi, però per l'altra mostra poca sensibilitat, poca intel·lectualitat i un sentiment de rebuig cap a aquesta masculinitat normativa. Resumint, existeixen alumnes que es veuen influenciats per l'impacte corporal, personal i professional que els genera el professorat d'EF a l'hora de construir les seves subjectivitats referents a la imatge corporal, el cos desitjable i en la participació de pràctica d'activitat física i esport.

L'objectiu final d'EF és proporcionar un context d'aprenentatge divertit en el qual l'alumnat gaudeixi movent-se i desenvolupi les seves habilitats corporals i estableixi rutines d'activitat saludable per al llarg de la seva vida. Paradoxalment, hi ha moltes persones que recorden l'EF amb traumes negatius i adolescents que la rebutgen, sobretot aquelles amb cossos grassos, discapacitats i queer (Sykes, 2011). El professorat desenvolupa un paper significatiu a l'hora de crear contextos més inclusius i amables per l'alumnat queer, però sembla que, fins i tot quan el professorat té la sensibilitat per actuar, sent que no té eines per afrontar les agressions i discriminacions que rep l'alumnat queer i acompanyar-lo en el procés d'acceptació. En la mateixa línia Berg & Kokkonen (2021) exposen que molts docents no se senten degudament equipats per aportar experiències educatives positives per als joves trans*.

D'aquesta manera, és necessari que les docents es formin i adequin la seva programació a la no-normativitat, per tal de que les activitats i el clima general de la classe sigui inclusiu i no discrimini a cap dels seus alumnes. Com he explicat a l'apartat anterior, és diluïnt la cisheteronormalitat i no donant-li més protagonisme del que ja té a l'assignatura d'EF, com es podrà evitar el malestar que genera a les persones queer sentir-se en oposició a aquesta identitat amb tant d'egocentrisme. Com menys protagonisme i dominació tingui una identitat concreta i estàtica, més podran aflorar les identitats canviant i diverses fins arribar el dia que ja no serà necessari, com a adolescent o docent, definir-te i reivindicar-te amb una o unes identitats específiques. Tot i que ja per sí sola l'assignatura genera un espai molt vulnerable i insegur per a la no-normativitat dels cossos, és tasca de les docents intentar

aconseguir generar dinàmiques i espais el més segurs possibles per a tothom. Serà només a través de la inclusió de la diversitat, com podrem assolir un entorn favorable i positiu per a tota la classe.

3.4 Inclusió i diversitat

L'adopció de pràctiques més queer inclusives no només beneficiaria a lis estudiants queer, sinó que pretenen fomentar climes inclusius que atenguin les necessitats de tot l'alumnat, per tant, cal incloure la temàtica trans* a la reflexió crítica sobre la inclusió a EF i, en general, als centres de secundària.

Ara bé, com entén el professorat el terme d'inclusió?

En moltes ocasions la inclusió és entesa com l'afegit de lis altris, d'aquelles persones que estan al marge, per intentar que s'adaptin a la norma majoritària, i amb aquesta concepció es pot caure en les pedagogies de la tolerància. Berg i Kokkonen (2021) expliquen com la tolerància assumeix que existeixen persones que surten de la norma i que aquesta diferència és tolerada desenvolupant relacions de poder, és a dir, aquelles definides com a pertanyents dins del que es considera majoria defineixen què, com i qui ha de ser tolerat i quins criteris han de complir els grups minoritaris. Tolerat pot ser un acte violent que caldria canviar, per fer una escola per a totes pot ser millor començar a parlar de desmuntar els privilegis enlloc de promoure que qui té el poder toleri qui no el té (Sánchez, 2019).

Actualment, tots els projectes de centres de secundària inclouen plans estratègics d'atenció a la diversitat enfocats a l'aplicació de mesures i suports a aquell alumnat amb dificultats d'aprenentatge, necessitats educatives especials per causa d'alguna discapacitat o transtorn i per l'alumnat nouvingut d'origen immigrant. Aquest principi d'atenció a la diversitat, és considerat un dels pilars de l'educació actual que busca la inclusió, però seguint amb la reflexió que planteja Sánchez (2019), és un principi que sorgeix de la normalització, ja que es busca que "l'alumnat pugui dur una vida tant normal com sigui possible" (p.52). Per tant, l'atenció a la diversitat es regeix amb regles de normativitat on hi ha una forma establerta de ser i aprendre i tothom que surti d'aquesta, es considera diferent o divers, son "lis altris, amb formes de ser i actuar censurades, qüestionades i invisibilitzades" (Sánchez, 2019: p.60). La invisibilitat també és una opressió important que pateix algun alumnat queer i ha estat considerada com a pitjor que haver-se d'enfrontar a repressions o estereotips perquè és una forma de negació de la pròpia existència (Coll-Planas, 2009), per tant, és rellevant afavorir la diversitat fent-la visible de forma respectuosa. És curiós que en molts casos trans* les ruptures amb el gènere i la

transexualitat poden ser tant invisibles, pel desconeixement que les envolta, com hipervisibles per l'impacte social que generen (Platero, 2014) i aquesta situació col·loca l'estudiant en una posició doblement opressiva, alhora que se li demana que faci la funció de formador a l'entorn per explicar les necessitats que té.

La diversitat, hauria d'entendre's com quelcom conjunt, de tothom, la barreja de diferències i semblances, la varietat de totes les persones. Llavors, potser el pla d'atenció a la diversitat passaria a anomenar-se pla d'atenció a l'alumnat. Es tracta de tenir multitud de cossos i personalitats en els centres, que no s'hagi de catalogar, sinó deixar viure i educar en llibertat (Sánchez, 2019).

Drury et al. (2022) a través de les veus de tres docents d'EF, exposen els principals reptes als quals s'enfronten per millorar la inclusió de l'alumnat queer: la falta de formació i coneixement en igualtat i consciència de gènere, el nivell de confusió amb la terminologia i l'ús dels pronoms, la gestió del bullying (sobretot en els primers estats o en situacions de poca claredat), l'ús d'uniformes esportius diferents segons el sexe, els vestidors i la pràctica d'esport competitiu. Per caminar en direcció a la inclusió, diversos estudis proposen un treball cap a la implementació de pedagogies queer i la deconstrucció de contextos educatius i del currículum tradicionals, concebut una nova EF considerant les subjectivitats d'aquelles estudiants en situació marginal. Així, un pas important seria centralitzar les veus de les joves queer (Berg & Kokkonen, 2021), educar a tota la comunitat sobre les seves necessitats i establir estratègies clares per a identificar i respondre a l'assetjament transfòbic. Drury et al. (2022) també proposen pensar més enllà del sistema binari en relació a les instal·lacions dels centres educatius i les activitats proposades a partir del currículum, proporcionant espais individuals privats per canviar-se i repensant activitats amb connotacions de gènere altament estereotipades per a nois o per a noies. També animen a continuar reflexionant críticament sobre la presència i la importància de la competició a EF.

Queeritzar l'escola podria ser un possible camí per al canvi cap a una escola més inclusiva, així Sánchez (2019) i Berg & Kokkonen (2021) entre d'altres autoritats, es refereixen en queeritzar l'escola fent-la "rara, incòmode, antinormativa i transgressora" (p.66), desafiant el treball i les implicacions de la normativitat i revelant les opressions i les relacions de poder associades amb l'assignació de persones en determinades categories.

4 Anàlisi i discussió dels resultats

4.1 Sobre la identitat

Decideixo iniciar l'anàlisi de les dades recollides amb les percepcions i maneres d'identificar-se de les diferents participants, a través de l'exercici proposat per Sánchez (2019). En aquest, demano a les estudiants i les docents que s'autoidentifiquin segons els privilegis i les opressions socials de cada característica identitària i copso diferències rellevants entre estudiants i docents.

Les estudiants, en fer l'exercici gairebé no van mostrar dubtes a l'hora de classificar les seves característiques com a oprimides o privilegiades en la societat on vivim, és a dir, que encara que ellis visquin la seva sexualitat dissident, s'identifiquen com a bisexuals, amb llibertat i orgull, tenen clar que és una opressió pel simple fet que surt de la normalitat esperada. En canvi, lis docents mostraven una perspectiva més ambigua, per exemple *E.H.* s'identificava com a heterosexual, però no ho considerava ni un privilegi ni una opressió, *S.V.* interpretava que ser dona per ella és un privilegi o que el color de la pell no és rellevant a l'hora de construir relacions de poder.

En aquesta línia plantejo que probablement la diferència d'edat i les experiències viscudes així com l'educació rebuda influencien en el procés de formació de la identitat. L'alumnat ha descobert les concepcions sobre el gènere i l'orientació sexual de forma més oberta i en un moment de la vida d'exploració i canvis (Missé i Parra, 2022), segurament estan influenciats pels moviments socials d'alt poder mediàtic que s'han fet més visibles en els últims anys, com pot ser la lluita del col·lectiu LGBTQI+, el moviment "Black Lives Matter", les polítiques d'Igualtat, etc., alhora que s'han treballat de forma explícita en els espais educatius. Les docents, en canvi, segurament van començar a reflexionar sobre aquestes temàtiques a l'edat adulta i, a més a més, els debats identitàris no les han interpel·lat directament, sinó que han atret un públic jove o polititzat. Mentre que amb les estudiants percebo unes ganes d'experimentar i descobrir, amb les docents noto un afany per encaixar dins la normalitat i una percepció una mica esbiaixada de quines són les identitats que generen privilegis i quines són aquelles que provoquen opressions. Per exemple, no ser conscient que el teu propi color de la pell, identitat, cos, capacitats, etc. et provoquen avantatges o desavantatges davant la interacció amb les altres persones, reafirma la percepció distorsionada que algunes docents tenen envers la realitat del seu alumnat. Saber percebre els propis privilegis i opressions és, precisament, el primer pas per poder entendre les dels altres.

Aquest procés d'anàlisi i recopilació d'opinions d'alumnes i docents, m'ha portat a un procés de reflexió personal i identitària. Tot i situar-me, per edat, enmig dels dos grups, però alhora ser una futura docent; em sento més propera a la visió i manera d'identificar-se de les adolescents. És evident, per tant, que l'experiència vital d'una persona queer (és així com m'identifico) aporta uns coneixements més profunds pel que fa a la identitat, fruit del treball reflexiu identitària del llarg dels anys que esdevé molt més intens que el de les persones cisheteronormatives. A més a més, he compartit molts espais i opinions amb altres persones del col·lectiu LGBTQI+, he patit discriminacions constants per part del món exterior i he dubtat i he tingut por en el meu món interior. Per tant, la meua realitat m'ha donat una experiència i unes vivències que m'acosten més, en certa manera, a l'interès i manera de percebre la identitat característica de la majoria d'adolescents d'avui en dia, que a la de la majoria de les docents.

La idea que la identitat és un procés canviant, fluid o inacabat, com exposo en el marc conceptual, és bastant senzilla d'entendre en les adolescents perquè es troben en una època de la vida de canvis i s'entén que s'estan descobrint, ara bé, quan s'arriba a l'edat adulta i ens trobem en un moment de vida considerablement estable, és més complex imaginar o plantejar-se que la idea identitària formada al llarg dels anys pugui variar. Tant *E.H.* com *S.V.* es refereixen a la recerca de la identitat de les adolescents com un camí a recórrer amb una meta final, descobrir qui són, és a dir que entenen que existeix una identitat final a assolir, de forma essencialista que ellis ja han assolit i no canviaran.

4.2 Sobre la diversitat de gèneres en l'alumnat

En general totes les participants van definir el gènere com quelcom construït i sentit, que normalment es divideix en les categories d'home i dona, però que hi ha moltes més maneres de ser o expressar-se. *E.H.* puntualitza que tot i que abans també hi devia haver diversitat és ara que cada vegada s'està visibilitzant més. Per *S.V.* el gènere va molt lligat a la sexualitat i creu que és des de l'aspecte físic, la manera de moure's i de comportar-se que es defineix el gènere i que es visibilitzen les identitats; aquesta concepció pot ser conflictiva perquè parteix de prejudicis i subjectivitats i pot portar confusions en la interpretació del gènere d'una persona, per exemple, *Pa* té un aspecte físic i una manera de comportar-se molt masculina, llavors moltes persones la confonen per un noi o per un noi trans, però ella es defineix com a noia; tot i que afirma que no l'afecta que la confonguin de gènere es pot transportar la situació a altres persones que sí que se senten violentades quan els passen aquestes coses. Potser, entendre el gènere com una construcció que fa

cadascú, influenciadi per l'entorn i l'extern, de la seva identitat pot portar-nos a aprendre a preguntar abans de prejudjar i evitar conflictes i situacions discriminatòries.

Lis docents identifiquen que hi ha diversitat de gèneres a l'institut, sobretot quant a expressió del gènere i de varietat d'orientacions sexuals. Mantenir la neutralitat és molt complex, normalment s'utilitza el sistema binari del llenguatge. Tot i percebre i respectar aquesta diversitat, *E.H.* prefereix mantenir-se neutre perquè segons ell les identitats dels adolescents no estan del tot formades, així que prefereix donar espai per descobrir-se intentant ser imparcial quant al gènere, tot i que més endavant veurem que és una tasca més complexa del que sembla. *S.V.*, en canvi, prefereix buscar l'apropament amb l'alumnat per poder fer un millor acompanyament, intenta fer una atenció a la diversitat, ara bé, aquesta diversitat l'identifica a partir de prejudicis, de l'aspecte físic i des d'un sistema binari. Al final, s'acaba fent ús de categoritzacions i etiquetes per orientar-se en la diversitat.

Les estudiants també perceben aquesta categorització, primer per ser considerats noies o nois de forma preestablerta, el sistema binari del gènere està altament normalitzat, i les exigències que cal complir per encaixar en la norma no sempre són percebudes, però són molt complexes d'assolir. Lis alumnes queer amb qui he pogut parlar, cada vegada donen menys importància a la categorització, sí que reconeixen que en un inici tenir etiquetes pot ajudar a orientar-se i buscar reconeixement per part de la comunitat d'iguals i a combatre la invisibilitat, però al cap del temps a mesura que tant l'entorn com una mateixa es comencen a acceptar tal com són, s'arriba a la conclusió que uni és com és i canvia cap on sent que ha de canviar, sense pressions per assolir les exigències de formar part d'una categoria concreta. Com comenta *N.M.*:

"no hauria de ser necessari fer servir etiquetes perquè sempre es tenen dubtes i mai s'acaba d'encaixar al cent per cent. Sempre ens han inculcat que hem de saber i dir qui som i això m'estressa perquè dubto i a vegades em trobo entre categories, preferiria viure el meu procés sense haver de complir amb normes i límits".

4.3 Sobre l'educació física

S.V. apunta que les sessions d'educació física són espais particularment sensibles davant l'aparició de conflictes per raons de gènere i, en general, per altres raons, perquè el fet d'haver d'interactuar amb altres persones ja requereix unes habilitats i una gestió personal diferent que estant assegut a una aula escoltant. El conflicte més comú, que totes les participants hem presenciats diverses vegades, han sigut les violències verbals, els insults i les bromes sobre la identitat o l'expressió de gènere i sobre l'orientació sexual. El més

recurrent continua essent, des de fa ja molts anys, “*marica*” o “*maricón*” referint-se a nois amb expressions femenines per designar-los de forma despectiva una orientació homosexual. N.M. s’ha enfrontat alguna vegada als alumnes que utilitzaven aquest insult i sempre s’ha sentit molt malament perquè les respostes que ha rebut han sigut molt agressives i despectives, acaba pensant que no val la pena discutir-hi perquè mai ho entendran. S.V. també reconeix haver hagut d’intervenir per frenar aquests insults a 1r d’ESO, reflexionant que l’alumnat ve amb idees homofòbiques des de la primària. Per tant, la gestió dels insults i els comentaris despectius referents al cos, a la manera de ser i d’expressar-se, es sol intentar evadir fent cas omís dels comentaris discriminatoris intentant mantenir l’ambient tranquil i sense tensions. Ara bé, no seria més just i segur per tothom parlar, aclarir i intentar evitar, almenys dins les aules, situacions discriminatòries per raons d’identitat? Encara que, potenciar reflexions sobre una agressió verbal pugui escalar momentàniament el conflicte, no és una necessitat que hauríem de buscar totis lis docents per tal que tothom se senti acompanyat i amb suport? Les discriminacions encara apareixeran constantment, tant dins com fora l’aula, però crec que és responsabilitat dels centres intentar respondre davant d’elles, amb més o menys habilitats o formació, amb més o menys èxit. Perquè una cosa essencial que necessita qualsevol ésser humà, qualsevol adolescent, és sentir-se comprès, acompanyat i confirmat; i a partir d’aquí, amb aquest suport, podrà fer front als obstacles i discriminacions que pugui rebre al llarg de la vida.

Referent a l’ambient que es crea a EF en participar en les activitats proposades, C.C. exposa que els nois adquireixen un sentiment de poder respecte a les noies en què les discriminen i les ignoren en jugar. G.S. que es considera noi, no sent aquest poder i tampoc creu que discrimini les noies ni que els nois el discriminin a ell; arriben a la conclusió que és un comportament que adopten els nois cisheteronormatius. Probablement, és una de les formes de demostrar la masculinitat que segons la norma social va lligada al fet de ser home.

Els vestidors, considerats per la bibliografia com un espai conflictiu, en el context d’aquest institut no sembla que les participants hi donin massa importància. L’institut només disposa de dos vestidors així, quan coincideixen dos grups classe a la mateixa hora, un grup s’ha de canviar al gimnàs. Del grup que es canvia al gimnàs, les noies poden anar al magatzem de material, però els nois es canvien a la vista de tothom; la norma d’higiene establerta és: canviar-se la samarreta i posar-se desodorant. Davant la pregunta de si havien percebut incomoditats i discriminacions amb aquesta situació, S.V. reconeix que no se sent bé no podent oferir espais d’intimitat a tothom; anys enrere quan anaven al pavelló poliesportiu del poble, tenien disponibles més vestidors, i llavors donava l’opció de qui no se sentís còmode

canviant-se amb la resta podia utilitzar els vestidors dels àrbitres amb o sense l'acompanyament d'alguna companya. *E.H.* per la seva part, també reconeix que hi pot haver alumnat que no es senti bé canviant-se així per això, el que ell fa és fer els ulls grossos a l'hora de comprovar si es canvien assumint que hi ha alumnes que no ho fan. *N.M.* al mateix temps es queixa d'aquesta falta de control de la higiene personal perquè en els mesos de calor les olors corporals poden ser molt intenses, però també li sap greu que els nois s'hagin de canviar davant de tothom perquè encara que no ho hagi percebut creu que és normal sentir vergonya d'ensenyar el cos. Amb aquesta dinàmica de centre es dona per entès que els nois tenen menys problemes per mostrar el seu cos, sobretot el tronc superior, que les noies.

E.H. apunta com a complexa la pràctica de certs esports més populars on hi ha diferències importants de nivell entre l'alumnat, per exemple, el cas del futbol i sobretot quan decideix agrupar la pràctica per nivells perquè en la majoria d'aquests casos el nivell d'habilitat va lligat al gènere, per les connotacions estereotipades que comporta la pràctica d'aquest tipus d'esport, llavors, fent aquestes agrupacions queda evidenciat qui està fora d'aquesta normalitat de gènere, ja que probablement els nois amb expressió de gènere femenina quedaran agrupats amb noies i separats dels nois i, al seu torn, les noies amb expressió de gènere més masculina els hi passa el mateix, però en sentit contrari. A més, aquesta formació posa en situació de vulnerabilitat les alumnes que no segueixen la normativitat de gènere i dona peu a crítiques de les companyis per raó de gènere més que per raó del nivell d'habilitat.

4.4 Sobre el paper del professorat d'educació física

Havent exposat algunes de les situacions conflictives més comunes a EF, em pregunto quin és el paper de les docents, de quina forma creuen que actuen i com es perceben aquestes actuacions. Hi ha un imaginari bastant consensuat entre estudiants i docents sobre com seria l'ideal de docent d'EF: seria una persona capaç de motivar tot l'alumnat i de ser incliusiu a l'hora de fer les pràctiques, algú que transmetés valors, amb l'exemple i la presència i que l'alumnat pogués adoptar com a referent.

Per apropar-se a aquest ideal de docent, en referència a la inclusió de la diversitat de gènere, *E.H.* fa èmfasi en intentar mantenir-se neutre per no interferir en la formació d'identitats de gènere de l'alumnat, que considera que encara no estan definides, per tant, intenta fer servir un llenguatge que utilitzi la forma masculina i la femenina per igual o intenta fer grups heterogenis amb equivalències de participació entre nois i noies, però quan

pregunto a l'alumnat afirmen que *E.H.* tracta amb diferència l'alumnat segons si són nois o noies. Un grup d'alumnes de 3r d'ESO comenta que perceben com el docent dona per suposat que les activitats que proposi, els nois les sabran fer, però les noies no; aquest fet es transmet mitjançant feedbacks, on amb les noies se sol mostrar més permissiu quan els exercicis d'habilitat física no surten. *S.V.* es mostra una mica més conscient de les diferències i discriminacions que fa per raons de gènere sense voler fer-les, és a dir, se n'adona a posteriori en reflexionar sobre les seves intervencions. Reconeix que rebutja els valors normatius associats a la feminitat i sol fer comentaris que reforcen aquests prejudicis, sobretot en les noies però també a vegades en algun noi. L'alumnat, sobretot el de 1r de BAT ho percep negativament i consideren que no ajuda a crear un ambient igualitari entre el grup classe.

Diversos alumnes tenen la percepció que davant els conflictes petits, és a dir els que no impliquen la ruptura d'una norma i una sanció, la major part del professorat no sol actuar, fa els ulls grossos i intenta mantenir un clima de classe sense enfrontaments. *N.M.* posa l'exemple de l'any anterior on hi havia una noia amb un cos gras i alguns nois de la classe li feien comentaris despectius i burles, i la docent que hi havia feia veure que no ho veia.

Quan pregunto quins són els objectius de l'EF més o menys totes les participants coincideixen al definir-los: ensenyar hàbits de pràctica d'activitat física saludable, aprendre a gaudir de l'esport i poder-lo utilitzar per omplir els espais de lleure. Ara bé, en entrar a batxillerat aquesta comprensió de l'EF es perd i les estudiants deixen d'entendre per què és important continuar fent aquesta assignatura, no hi veuen la rellevància alhora que no se senten motivades per fer-la. A més, la transmissió del gaudi per la pràctica esportiva no s'aconsegueix transmetre a tot l'alumnat, *G.S.* i *C.C.* no gaudeixen fent esport, no els agrada i no en practiquen fora de l'institut. Al mateix temps *E.H.* considera que no té poder influenciant sobre l'alumnat, pensa que en molt poques ocasions la manera com és i com treballa ha impactat alguns alumnes en les seves concepcions sobre l'esport i sobre com hauria de ser una persona que fa activitat física regular. En canvi, *S.V.* sí que pensa que la seva persona influeix en les concepcions de l'alumnat, ella creu que el fet que sigui una dona amb expressió de gènere masculina transmet la concepció que només les dones masculines són les que practiquen exercici físic de forma regular i és conscient que aquest fet pot generar rebuig cap a la pràctica esportiva de certes noies perquè poden associar fer esport en tenir un cos més masculí.

4.5 Sobre les línies de futur

Per poder avançar cap al canvi, com afirma Sánchez (2019), el primer pas és:

“prendre consciència dels mateixos manaments interioritzats, ser conscient que els hem assumit i perpetuat, ser conscients que els transmetem a la nostra pròpia vida i, evidentment, com a docents. L’educació mai pot ser neutra i pot estar tant al servei de la immobilització i perpetuació de l’hegemònic i la permanència d’estructures injustes o pot estar al servei de la transformació del món” (p.59) (traducció pròpia).

Per tant, haver pogut reflexionar amb docents i alumnes sobre aquestes temàtiques ens ha ajudat a replantejar maneres de fer i probablement a intentar canviar allò que no afavoreixi les bones pràctiques. Algunes autories analitzades al marc conceptual indicaven possibles camins a seguir per millorar i queeritzar l’escola, a continuació proposo línies de futur que he identificat a partir de les informacions recollides que penso que poden ajudar en aquesta transformació de l’escola.

Una de les mancances identificades per part del professorat, és la falta de formació docent en temàtiques de gènere. Pensen que els falten recursos i estratègies per gestionar situacions de no discriminació, tant quan l’alumnat és agent de violència com quan és el mateix professorat qui fa diferències i promou valors hegemònics. Les dues docents es mostren obertes a aprendre i canviar pràctiques per saber acompanyar i incloure millor tot l’alumnat, per tant, només caldria oferir més formacions sobre la diversitat de gènere i el trencament de les dinàmiques cis heterosexuales.

Un dels altres punts a valorar és el fet de donar veu i escoltar les estudiants queer, a través de les seves experiències poden donar a conèixer quines són les seves necessitats i promocionar sentiments d’empatia cap a les seves iguals. Així i tot, aquesta via cal explorar-la amb moderació i respecte a la intimitat d’aquestes alumnes per no caure en fer exòtic el desconegut i no posar-les en situacions d’exposició violentes o en situacions de vulnerabilitat. Perquè les alumnes queer puguin fer la funció d’educar a la comunitat, cal primer generar un espai segur, amable i respectuós de reflexió conjunta.

Tant alumnat com professorat consideren que l’adquisició d’actituds positives davant la diversitat de gènere és un tema que cal abordar des de la infantesa, és a dir, que durant la primària l’alumne adquireix concepcions i percepcions sobre les normes de gènere que, a mesura que es va fent gran, costen més de canviar. Una proposta és crear una coordinació

entre primària i secundària per poder oferir una educació continuada a les alumnis sobre la diversitat de gènere i la llibertat d'identificar-se com se senti cadascú.

Seguint la mateixa línia, aquest treball cal fer-lo no només des de l'educació física, sinó des de tota la comunitat educativa, involucrant altres assignatures i l'acció tutorial.

5 Conclusions

Amb l'elaboració d'aquesta recerca he tingut l'oportunitat de compartir espais, experiències, opinions i perspectives amb alumnes i docents d'un Institut d'Educació Secundària entorn la temàtica de la diversitat de gènere present al centre. Penso que mitjançant l'anàlisi qualitativa he pogut donar resposta a algunes de les preguntes que em plantejava a la introducció d'aquest treball alhora que se me n'han generat de noves.

La lectura i anàlisi dels estudis de diferents autories m'ha fet reflexionar sobre els conceptes de gènere i identitat, entenent-los com a construccions socials formades per un procés reflexiu personal, però influenciat per l'entorn i la societat, alhora que és canviant i fluid al llarg de la vida. L'educació física crea uns contextos complexos i conflictius per la gestió de la identitat de gènere, l'acceptació de la imatge corporal i l'aprenentatge en interaccionar i relacionar-se amb el grup d'iguals i amb els docents de forma reflexiva i respectuosa, però alhora l'EF pot utilitzar-se com a eina per treballar aquestes situacions i educar l'alumnat des de la diversitat i la inclusió. La temàtica trans* s'ha de qüestionar dins les reflexions crítiques sobre la inclusió a EF intentant no caure en discursos de tolerància que promoguin relacions de poder injustes.

Gràcies a les entrevistes a les docents d'EF, el grup de discussió a l'alumnat de batxillerat, les entrevistes informals i les notes de camp recollides durant les setmanes d'observació participant, he pogut apropar-me a l'objectiu principal que m'havia proposat d'analitzar les perspectives del professorat d'educació física envers la diversitat de gènere de l'alumnat a les seves aules treballant i interaccionant amb aquest alumnat. Perquè és important incloure la relació i l'intercanvi d'informació i opinions entre docents i alumnat per poder marcar camins d'acompanyament més adequats. En resum, podria concloure que els docents són conscients de la diversitat de gènere present al centre, però moltes vegades es confonen en definir-la i no es veuen amb prou eines per gestionar-la de forma oberta i reflexiva. Tot i que es mostren obertes a la formació, hi ha un distanciament en les maneres d'entendre la societat entre docents i alumnat i penso que és part de la feina docent apropar-se a la mirada de les adolescents de forma crítica i constructiva. I finalment, cal crear una xarxa en la comunitat educativa per revisar l'acció docent, l'impacte que es genera sobre l'alumnat i donar continuïtat en educació sobre diversitat de gèneres des de la infància fins a les últimes etapes educatives per tal de transformar l'escola en un espai més segur i lliure.

Des dels inicis del plantejament d'aquest treball fins al final, la meua mirada sobre les temàtiques tractades ha anat evolucionant. Compartir experiències amb l'alumnat m'ha

ajudat a conèixer la seva perspectiva de primera mà i una petita part de la diversitat que em trobaré en un futur; conversar i compartir amb altres docents també m'ha donat nous punts de vista i una visió de l'estat del sistema educatiu actual alhora que discutíem maneres d'intentar millorar-lo. Penso que fer recerques d'aquesta tipologia en educació és molt important perquè una part essencial de convertir-se en docent és la intenció de transformar la societat cap a millor i posar a prova noves accions, actituds i estratègies a la pràctica docent per fer un acompanyament a l'alumnat més inclusiu i ajudar-lo a ser crític i compromès amb la societat de la qual forma part.

Finalment, puntualitzo que la part metodològica d'aquest treball s'ha vist molt limitada pel temps i la falta de formació en metodologies de recerca qualitatives. Seria interessant fer un estudi semblant en format etnografia, on es poguessin recollir les perspectives de moltis més alumnes i moltis més docents d'EF de diferents edats i identificacions. Una mostra més gran aportaria una diversitat d'informacions molt interessant per poder, a posteriori, planificar estratègies d'accions concretes que poguessin servir de suport al professorat i que poguessin generar un impacte més enllà de la meva pròpia pràctica docent.

6 Bibliografia

BUTLER, Judith (2007). *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Paidós Studio.

BEIRAS, Adriano; CANTERA, Leonor M.; CASASANTA, Ana L. (2017). La construcción de una metodología feminista cualitativa de enfoque narrativo-crítico. *Psicoperspectivas*, 16(2), 54-65. Recuperat de <https://dx.doi.org/10.5027/psicoperspectivas-vol16-issue2-fulltext-1012>

BERG, Päivi; KOKKONEN, Marja (2021) Heteronormativity meets queering in physical education: the views of PE teachers and LGBTIQ+ students. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 27(4), 368-381, DOI: [10.1080/17408989.2021.1891213](https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1891213)

COLL-PLANAS, Gerard; BUSTAMANTE, Gemma; MISSÉ, Miquel (2009). Transitant per les fronteres del gènere: estratègies, trajectòries i aportacions de joves trans, lesbianes i gais. *Col.lecció Estudis (Catalunya. Secretaria de Joventut)* 25. Recuperat el maig de 2023, de https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/JOVENTUT_documents/arxiu/publicacions/col_estudis/ESTUDIS25.pdf

CHRYSTALLIS - Asociación de Familias de Menores Transexuales (2021). *Guia per a docents. Educació en diversitat i igualtat*. Chrysallis.org.es. Recuperat l'abril de 2023, de <https://chrysallis.org/wp-content/uploads/2021/05/GUIA-PER-A-DOCENTS.-Educacio-en-Diversitat-i-Igualtat.-Chrysallis-Catalunya.pdf> [Consulta: X de maig de 2023].

CURIESES, Paloma (2017). Por una Escuela Inclusiva. Las Fronteras del Género. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social (RIEJS)*, 6(2), 63-79. <https://doi.org/10.15366/riejs2017.6.2.004>

DEVÍS-DEVÍS, José (2012). La investigación sociocrítica en la educación física. *Estudios pedagógicos (Valdivia)*, 38(especial 1), 125-153.

DEVÍS-DEVÍS, José; PEREIRA-GARCIA, Sofía; LÓPEZ-CAÑADA, Elena; PÉREZ-SAMANIEGO, Víctor; FUENTES-MIGUEL, Jorge (2018) Looking back into trans persons' experiences in heteronormative secondary physical education contexts. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 23(1), 103-116, DOI: [10.1080/17408989.2017.1341477](https://doi.org/10.1080/17408989.2017.1341477)

- DRURY, Scarlett; STRIDE, Annette; FIRTH, Olivia; FITZGERALD, Hayley (2022) The transformative potential of trans*-inclusive PE: the experiences of PE teachers. *Sport, Education and Society*, DOI: [10.1080/13573322.2022.2034142](https://doi.org/10.1080/13573322.2022.2034142)
- Institut de Vilablareix (2022, setembre). *Projecte Educatiu de Centre*. Àgora, Xtec. <https://agora.xtec.cat/insvilablareix/wp-content/uploads/usu2496/2022/10/PEC-INS-Vilablareix-2021.pdf> [Consulta: 3 de maig de 2023].
- KEAN, Eli (2021). Advancing a critical trans framework for education, *Curriculum Inquiry*, 51(2), 261-286, DOI: [10.1080/03626784.2020.1819147](https://doi.org/10.1080/03626784.2020.1819147)
- L'APÒSTROF, SCCL. (2021). *Català inclusiu i natural*. www.apostrof.coop. Recuperat de <http://www.apostrof.coop/catala-inclusiu.pdf>
- MISSÉ, Miquel; PARRA, Noemí (2022). *Adolescències trans. Acompanyar l'exploració del gènere en temps d'incertesa*. Direcció de Serveis de Feminismes i LGTBI, Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona, Centre d'Estudis Interdisciplinaris i Universitat de Vic.
- NORDMARKEN, Sonny (2023). Coming Into Identity: How Gender Minorities Experience Identity Formation. *Gender & Society*. <https://doi.org/10.1177/08912432231172992>
- OLID, Bel (2018, agost 13). Amb "i" d'inclusiva [Entrada blog]. www.diarijornada.coop. Recuperat de <http://catalallengua.blogspot.com/2018/08/amb-i-dinclusiva.html> [Consulta: 9 d'abril de 2023].
- PANG, Bonnie; TSE-SHANG TANG, Denise; LAW, Siufung (2022) Trans*, female bodybuilding and racial equality: narratives from a Hong Kong Chinese gender-fluid bodybuilder. *Sport, Education and Society*. DOI: [10.1080/13573322.2022.2030699](https://doi.org/10.1080/13573322.2022.2030699)
- PLATERO, Raquel (Lucas) (2014). *Trans*exualidades. Acompañamiento, factores de salud y recursos educativos*. Edicions bellaterra.
- SÁNCHEZ, Mercedes (2019). *Pedagogías queer ¿Nos arriesgamos a hacer otra educación?*. Catarata.
- SICILIA, Álvaro (2012). Educación Física y transformación social: implicaciones desde una epistemología posmoderna. *Estudios Pedagógicos XXXVIII, Número Especial 1*, 47-65.

SYKES, Heather (2011). *Queer bodies. Sexualities, genders, & fatness in physical education*. Peter Lang.

VARGA-DOBAI, Kinga (2012). The relationship of researcher and participant in qualitative inquiry: From “self and other” binaries to the poststructural feminist perspective of subjectivity. *The Qualitative Report*, 17(93), 1-17. Recuperat de <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR17/varga-dobai.pdf>

VARGAS-JIMÉNEZ, Ileana (2012). La entrevista en la investigación cualitativa: nuevas tendencias y retos. *Revista Electrónica Calidad En La Educación Superior*, 3(1), 119-139. <https://revistas.uned.ac.cr/index.php/revistacalidad/article/view/436>
[Consulta: X de maig de 2023].

7 Annexes

7.1 Consentiment informat passat a lis participants

PART 1: Full d'informació a participants

Dades

- Títol del projecte: Perspectiva sobre la diversitat de gèneres en un centre d'educació secundària.
- Nom i cognoms de l'estudiant: Núria Rovira i Boadas
- Informació i contacte: nuria.rovira@uvic.cat
- Centre al qual pertany: Universitat de Vic
- Nom de la institució en la qual es porta a terme el projecte: Institut de Vilablareix

Descripció

El següent TFM té l'objectiu principal d'analitzar les perspectives del professorat d'educació física envers la diversitat de gènere de l'alumnat en un centre de secundària. Per assolir aquest objectiu, plantejo tres vies de recollida d'informació: l'observació de l'activitat docent del professorat d'EF d'un centre de secundària en tot el que refereixi a la diversitat de gènere, usant les notes de camp per recollir-ne les dades; la realització d'entrevistes informals i formals amb l'alumnat, el professorat d'EF i la coordinadora pedagoga del centre; i la recollida d'informació teòrica a través de l'anàlisi de diverses autories.

La teva participació en aquest TFM és la de compartir la teva perspectiva sobre la diversitat de gèneres i temàtiques relacionades, a través d'una **entrevista semiestructurada o un grup de discussió**. La durada de la intervenció serà d'aproximadament 1 hora i s'iniciarà amb una petita descripció de la identitat personal. Llavors, l'estudiant et farà preguntes sobre experiències viscudes, percepcions i opinions que t'hagis format al llarg de la vida relacionades amb el gènere, l'adolescència i l'educació física.

Per tal de poder analitzar les dades a posteriori, totes les intervencions seran enregistrades amb notes de veu. Com a participant voluntari tens tot el dret de retirar-te en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu i sense conseqüències, també tens dret de negar la resposta de qualsevol de les preguntes.

Abans d'acceptar la participació tens la possibilitat de clarificar tots els dubtes que necessitis.

Marca aquí si desitges rebre una còpia del treball una vegada finalitzat.

Garantia de protecció de dades

Asseguro la confidencialitat de la informació en el desenvolupament del projecte, d'acord amb el Reglament general (UE) 2016/679, de 27 d'abril de 2016, de protecció de dades (RGPD) i la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

Per emmagatzemar les dades, es gravaran totes les intervencions amb una enregistratora de veu per l'únic ús de poder ser analitzades amb deteniment a posteriori. Es guardaran a la plataforma de OneDrive del compte personal de la UVic-UCC i no seran compartides. Es guardaran un temps màxim de tres mesos i llavors seran eliminades. Durant aquest temps tens dret a demanar i sol·licitar informació sobre com es tracten les dades, a rectificar les dades quan siguin errònies o incompletes, i suprimir gratuïtament les teves dades personals quan siguin inadequades, excessives o innecessàries; per seguir i complir amb els Drets ARCO, els quals estan reconeguts a la llei 15/1999, de 13 de desembre, de Protecció de dades de caràcter personal.

Quant al tractament de les dades en el treball, faré servir pseudònims per referir-me a les persones participants, ja que no es poden atribuir a una persona determinada, i em comprometo a no utilitzar informació addicional. En el cas d'intervenir en una sessió grupal caldrà comprometre's a no revelar la informació declarada per les altres persones amb les quals s'interactua durant el procés d'intervenció.

PART 2: Document de consentiment informat

Dades

Títol del projecte: Perspectiva sobre la diversitat de gèneres en un centre d'educació secundària.

Centre: Universitat de Vic

Dades del participant (nom i cognoms i número de document d'identitat):

.....

Persona que proporciona la informació i full de consentiment: Núria Rovira i Boadas

Declaració

Declaro que:

1. He llegit el full d'informació al participant sobre l'estudi esmentat.
2. M'han lliurat una còpia del full d'informació al participant i una còpia d'aquest consentiment informat, datat i signat. M'han explicat les característiques i l'objectiu d'aquest estudi, així com els possibles beneficis i riscos.
3. He tingut el temps i l'oportunitat de formular preguntes i aclarir dubtes. Totes les preguntes han estat respostes satisfactòriament.
4. M'han assegurat que es mantindrà la confidencialitat de les meves dades personals, d'acord amb la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals i el Reglament general (UE) 2016/679, de 27 d'abril de 2016, de protecció de dades (RGPD).
5. Em comprometo a no revelar allò declarat per altres persones amb les quals interactuï durant el procés d'intervenció del grup de discussió.
6. Atorgo el consentiment de manera voluntària i sé que em puc retirar en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu i sense que això comporti cap conseqüència.

Signatura per duplicat (una còpia per a la persona i una còpia per a l'estudiant)

Signatura de la persona participant i data:

Signatura de l'estudiant (investigadora) i data:

7.2 Exemple de les notes de camp recollides

Vestidors:

L'institut només disposa de 2 vestidors un per els nois i un per les noies. Quan coincideixen dos grups-classe a la mateixa hora, els nois es canvien (únicament la samarreta) al gimnàs o a la sala de material els que vulguin i les noies a un petit magatzem de material. També hi ha un lavabo-vestidor separat destinat a l'is docents.

Davant la pregunta de “com ho faries si un alumni no es volgués canviar al lloc on li toca per qüestions de gènere?”: - *Mai m'hi he trobat, suposo que ho parlaria amb elli i ho decidiríem conjuntament, suposo que el més senzill seria deixar-li la clau del vestidor de l'is docents. De moment ningú s'ha queixat d'aquesta situació. Sé que no tothom es canvia, a vegades faig la vista grossa, a vegades poso falta de material. Però majoritàriament no hi ha hagut cap problema. - No entro mai al vestidor, penso que és un espai molt delicat, si hi ha problemes dins els vestidors intento resoldre'ls un cop han sortit.*

Un dia una noia, a mitja classe es va enfadar amb un company i va marxar cap a dins del vestidor. *E.H.* m'hi va fer anar a mi perquè sóc una noia i vaig poder parlar amb ella i fer-la tornar a classe per resoldre el conflicte. A la pregunta que li vaig fer a posteriori “com ho haguessis fet si jo no hi hagués sigut?”: - *Segurament hagués esperat a que sortís al final de la classe per parlar amb ella i mirar de resoldre el conflicte llavors o a la pròxima sessió.*

Xerrada serveis socials:

Durant la xerrada va sortir la temàtica que les persones del col·lectiu LGTBI+ solen viure discriminacions i si ho necessiten poden fer us dels serveis socials dedicats a aquestes situacions. En aquell moment algun alumni pregunta què significa Intersexual i Queer i aprofitant aquesta temàtica l'Enric em comenta que té uns amics que han tingut una criatura i no li han assignat cap gènere. Diu que ho troba molt complicat i que no acaba d'entendre per què prendre's tantes molèsties només per no voler assignar-li un dels dos gèneres. La xerrada continua i no podem continuar la conversa.

Conversa amb un grup de 3r d'ESO:

Noten que a EF *E.H.* fa diferències entre nois i noies, noten que amb els nois dona per suposat que tot el que proposi ho sabran fer i amb les noies no. Quan hi ha un noi amb més expressió femenina, el tracta com una noia...

A l'hora del pati les agrupacions són majoritàriament separades per sexe, nois i noies.

Una noia em comenta que és un institut molt tancat, la gent no sol obrir-se a dir que és homosexual o altres, que coneix altres instituts (llagostera) on s'expressa més diversitat de gènere.

Reunió de tutoris de 3r:

A la reunió de tutoris es reflexiona sobre com va anar la xerrada sobre sexualitat i afectivitat. En general totis estan descontentis perquè la xerrada es va centrar en exposar els mètodes de protecció contra les MTS i l'embaraç no desitjat. Van trobar a faltar tota la part d'afectivitat en la sexualitat i una professora va comentar que tampoc s'havia fet referència a la diversitat en quant a relacions sexuals. Van quedar que ho comentarien a les infermeres que havien fet la xerrada i van proposar fer una bústia de preguntes anònimes abans de la xerrada perquè l'alumnat pugui preguntar el que els interessi sense ser jutjats i evitant la vergonya.

Cas d'en Ca:

Ca, s'identifica com a noi d'ètnia gitana, fa 3r d'ESO. És una persona que es mostra molt extrovertida i es pot percebre una expressió de gènere una mica femenina. A les classes d'educació física es sol mostrar molt passiu, sembla que no li agrada exposar el seu cos, ni en esports competitiu on es requereix esforç físic amb moviments ràpids i forts, ni en actuacions més artístiques on els moviments són més fluidos. No tenen gaire bona relació amb el docent, no s'entenen mútuament i a la mínima que hi ha conflicte s'enfaden. Sovint marxa de la classe cap al vestidor o fa la viu viu per no haver de participar en les activitats proposades.

Intento quedar amb ell per parlar de forma informal durant l'hora del pati, per si em pot ajudar en el meu treball sobre la diversitat de gènere a l'institut. No es presenta on havíem quedat i quan ens tornem a veure em diu que prefereix no fer-ho.

S.V. m'explica que a casa seva no els agrada que en Ca tingui una expressió tant femenina i que el seu pare el rebutja per ser com és. Ella creu que és per això que xoquen tant amb E.H., perquè li recorda la figura del seu pare.

{Etc.}

7.3 Guia de preguntes de les entrevistes semiestructurades i el grup de discussió

GUIÓ SEMIESTRUCTURAT PEL GRUP DE DISCUSSIÓ

1. Fulls de consentiment i resoldre dubtes
2. Exercici de definir-se, segons els privilegis i les opressions (Sánchez), tenint en compte que potser al passat no et definies així i que és possible que al futur també canviï.

Ex: em considero una dona (opressió), cis (privilegi), estudiant de màster universitari (privilegi), treballadora (privilegi) en diverses feinetes (opressió), de classe mitjana (privilegi), blanca (privilegi), prima (privilegi), lesbiana/panssexual (opressió), amb una expressió de gènere masculina (opressió).

3. Què creieu que és per vosaltres la diversitat de gènere? (la diferenciem de la sexualitat, dels estereotips, del sexe biològic?) La veieu representada aquí a l'institut, en quin sentit?

→ Què vol dir queer?

→ Què vol dir no binari, agènere, g.fluid... algun altre concepte?

→ És important tenir etiquetes? Identificar-se també és polític?

4. Heu viscut mai, en 1a persona o 3a, discriminació/violència a causa de la identitat o expressió de gènere? Si no ho heu vist mai com creieu que seria?
5. Anem a parlar d'EF. Us agrada, perq i perq no? Quina opinió en teniu? Com us sentiu a classe d'EF. Creieu que EF és especialment rellevant quan parlem de diversitat de gènere?

(ens posem d'acord que la visibilització del cos i el seu ús son molt importants a EF?)

6. A EF hi ha moments conflictius, vestidors (ensenyar el cos i veure cossos), exhibició de moviments i habilitats, comentaris, formació d'equips... què en penseu? Heu experimentat discriminacions o violències a EF?

7. Recordeu docents d'EF que heu tingut, hi ha algú que us hagi impactat especialment positiva o negativament? Com definiríeu la persona docent d'EF?

Centrant-nos en els docents del centre, què en penseu, us agraden, què us fan sentir? Quina idea us transmeten de l'esport i l'activitat física?

8. Us veieu en un futur seguint fent exercici físic o esport? Creieu que l'insti us ha influenciat positiva o negativament en aquesta decisió (si feu esport ara o en un futur)? Què creieu que es podria canviar de l'EF per millorar la inclusió de gèneres?

GUIÓ PER L'ENTREVISTA SEMIESTRUCTURADA A DOCENTS D'EF

1. Fulls de consentiment i resoldre dubtes
2. Exercici de definir-se, segons els privilegis i les opressions (Sánchez), tenint en compte que potser al passat no et definies així i que és possible que al futur també canvi.

Ex: em considero una dona (opressió), cis (privilegi), estudiant de màster universitari (privilegi), treballadora (privilegi) en diverses feinetes (opressió), de classe mitjana (privilegi), blanca (privilegi), prima (privilegi), lesbiana/pansexual (opressió), amb una expressió de gènere masculina (opressió).

3. Què entens per diversitat de gènere? (la diferenciem de la sexualitat, dels estereotips, del sexe biològic?) La veus representada aquí a l'institut, en quin sentit?

→ Què vol dir queer?

→ Què vol dir no binari, agènere, g.fluid... algun altre concepte?

→ És important tenir etiquetes? Identificar-se també és polític?

4. Has viscut mai discriminacions i violències per la identitat o expressió de gènere? En algun altre institut? Com vas/vau actuar i com actuaries ara?
5. Centrem-nos en l'EF. Què és per tu l'EF? Quins valors/objectius vols transmetre com els més rellevants?
6. Com seria per tu, un/a bon profe d'EF? i un/a bon alumne/a? (Imaginari)
7. Quins aspectes creus que són els més conflictius d'EF en relació a la diversitat de gènere?
8. Fins a quin punt creus que la persona que ets, física i personalment, influencies a l'alumnat a l'hora de crear-se una imatge dels seus propis cossos i personalitats.